

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs: 600 F per jaar

Postchekrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie: Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

1960-1964 — VIJF JAAR AUTEURSRECHT

Wetgeving.

Door een wet van 20 april 1960 (Staatsblad, 30 augustus 1960) werd de Universele Auteursrechtconventie en de bijgevoegde protocollen, ondertekend te Genève, op 6 september 1952, goedgekeurd.

Het beschermingsniveau van deze conventie ligt op verschillende punten lager dan bij het andere grote internationaal instrument, de conventie van Bern. Doch dit was juist de reden waarom vele ontwikkelingslanden tot deze laatste conventie niet wilden toetreden, uit vrees, als essentieel cultuur-invoerende landen, hun betalingsbalans in gevaar te brengen. Tot de Universele Conventie traden de meeste nu wel toe, en dit instrument verzekert de Belgische auteurs in deze landen toch van een minimum aan bescherming.

Ook de Verenigde Staten, die om formalistische redenen eveneens nooit de Berner Conventie hebben willen ondertekenen, zijn bij deze nieuwe conventie partij. Dat is nog een bijkomend voordeel voor de Belgische auteurs, dat echter o.i. toch niet overschat moet worden. Met het oog op een eventuele procedure is het nog steeds aan te raden dat een auteur op zijn werk een «copyright» neemt, t.i.z. er exemplaren van deponereert en om inschrijving verzoekt in het «Register of Copyrights».

Rechtsleer.

Boekwerken:

- Van Isacker, Frans: «De morele rechten van de auteur», Larcier, 1961.
- Van Isacker, Frans: «De exploitatierechten van de auteur», Brussel, Larcier, 1963.

Tijdschriftartikels:

- Bocken, P.: «Auteursrechten en nevenrechten» in Economisch en Sociaal Tijdschrift, februari 1960.
- Corbet, J.: «Auteursrechten in de Sovjet-Unie» in R.W. 1963/64, kol. 853.
- Corbet, J.: «De lege ferenda en matière de droits voisins», in Revue de Droit Intellectuel, novembre 1963, p. 327.
- De Luyck, F.: «La protection de la beauté archi-

tecturale» in Journal des Tribunaux, 1962, p. 82.

- Kluyskens, P.: «Het moreel recht van de auteur» in R.W., 1961/62, kol. 2185.
- Recht, P.: «Propos sur le droit d'auteur» in Journal des Tribunaux, 1962, p. 523.
- Renauld, J.: «Droit d'auteur — examen de jurisprudence» in Revue Critique de Jurisprudence Belge, 1963, p. 363.
- Rommel, J.: «De Verwante Rechten» in R.W., 1961/62, kol. 1787.
- Van Isacker, F.: «De lege ferenda in verband met het citaatrecht in Nederland en België» in R.W. 1961/62, kol. 2189.
- Vanderhaeghen, A.: «Droit d'auteur — reproduction d'oeuvres par disques et films» in Revue de droit Intellectuel, 1963, p. 454.

Rechtspraak.

Rechtspraak over de principes van het auteursrecht is in België vrij zeldzaam, in vergelijking met wat gebeurt in Frankrijk, Duitsland of zelfs Italië. Slechts twee zaken stijgen uit boven de courante rechtspraak en verdienen nadere aandacht. De grote massa is het resultaat van procedures gevoerd door de Belgische Vereniging der Auteurs, Componisten en Uitgevers (SABAM) bij het vervolgen van onwillige auteursrechtplichtigen. Ook zij stelt interessante problemen; we zullen ze apart behandelen, op een zoveel mogelijk overzichtelijke wijze.

A. Principiële rechtspraak.

1) «De Lustige Weduwe».

Deze bekende operette werd rondom de jaarwisseling 1963/64 opgevoerd in de Koninklijke Muntchouwburg te Brussel, in een regie van de beroemde Franse choreograaf Maurice Béjart.

Noch aan partituur, noch aan tekstboek werd ook maar iets gewijzigd; de regisseur plaatste echter de behandeling in het kader van het tijdsgebeuren, met sociale woelingen en oorlogsvoorbereidingen, die onderstrept werden door de bestendige aanwezigheid van «het gewone volk», uitgebeeld door een belangrijke figuratie, contrasterend met de in futiele luxe levende personages van de operette, en ook door het vertonen

van korte documentaire films of diapositieven tussen de verschillende tonelen ingelast.

De erfgenamen der auteurs vervolgden directie en regisseur, op grond van een schending der morele rechten van hun rechtsvoorgangers. De geest van het werk, een luchtig divertissement, was immers aangetast vermits het als een sociale satire werd opgevat.

De Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel (11de Kamer), in een vonnis van 4 juni 1964 (J.T. 1964, p. 399; Interauteurs nr. 156, p. 255) heeft aanleggers evenwel van hun eis afgewezen.

De Rechtbank steunde zich hiervoor op volgende argumenten:

a) In het contract, afgesloten tussen de directie en de uitgeverij die het werk beheert, werd uitdrukkelijk de clausule geschrapt die voorzag dat het werk diende opgevoerd in de klassieke regie, waarvan de voorschriften bij het materiaal waren gevoegd. Dus bleek duidelijk de bedoeling van de directie, tot een nieuwe regie over te gaan en hadden aanleggers zich hiertegen maar moeten verzetten. Bovendien was de reputatie van de regisseur van die aard, dat iedereen reeds kon voorzien dat zijn opvatting buiten het gewone zou treden.

b) Juist in het domein van de operette worden min of meer belangrijke afwijkingen en interpretaties traditioneel geduld. Wat meer bepaald «De Lustige Weduwe» aangaat, is gebleken dat reeds verschillende versies werden opgevoerd, o.m. in Duitsland en Frankrijk, waarbij het oorspronkelijk werk sterker werd aangetast, vermits tekst en/of muziek werden gewijzigd, en steeds zonder verzet uit te lokken van de rechthebbenden.

c) In de regie van Béjart blijft de operette zelf haar karakter behouden; de elementen die hij toevoegde blijven een raam waarbinnen de handeling zich afspeelt. Niemand zal beide composanten van de vertoning verwarren.

d) Het toneelwerk, zoals alle andere kunstwerken, is volledig voltooid wanneer het uit de handen van de auteur komt. De regisseur mag er niets aan toevoegen of wijzigen, maar hij mag het werk «lezen met de ogen van vandaag».

Dit vonnis werd echter hervormd door het Hof van Beroep te Brussel, in een arrest van 29 september 1965.

Het Hof nam op alle punten een diametraal tegenovergestelde stelling in.

a) Het recht van de auteur op de gaafheid van zijn werk is een moreel recht en dit is zo persoonlijk dat het niet het voorwerp kan uitmaken van een algemene afstand in een contract. Daarenboven was de uitgever, die het contract met de Muntshouwborg afsloot, uiteraard slechts titularis van het uitgaverecht en niet van het opvoeringsrecht zodat de vrijstelling van traditionele regie, door deze uitgever verleend, geen waarde heeft.

b) Op dit punt gaat het Hof niet in; precedenten maken inderdaad geen verontschuldiging uit.

c) Zo er inderdaad niet geraakt werd aan de tekst, staat het toch vast dat de regie van Maurice Béjart een heel ander werk heeft tot stand doen komen dan wat door de auteurs werd voorzien. Door deze regie kreeg het werk, dat luchtig, zorgeloos en vrij van alle sociale, politieke of morele zorgen werd opgevat, een ganz verschillende karakter.

Het schouwspel wordt een soort van drama waarin de kritiek wordt gemaakt van een frivole maatschappij die onwetend was van de moeilijke levensomstandigheden waarin minder begunstigde volksklassen zich bevonden, en zorgeloos t.o.v. de reeds dreigende tragische gebeurtenissen (W.O.I.).

d) De regisseur moet een werk tot leven roepen op een manier die er de kwaliteiten van doet uitkomen, maar zonder er de geest van te verraden. Deze grens heeft Béjart overschreden.

Wat betreft punt a) is de stelling van het Hof natuurlijk de juiste. Enkele basisprincipes van het auteursrecht worden hier door het Hof in ere hersteld.

Persoonlijk, na trouwens een opvoering te hebben bijgewoond, voelden wij echter meer voor de opvatting van de Rechtbank betreffende punten c) en d).

Het lijkt ons vooral te betreuren, dat over punt d) zo vlug wordt heengegleden, terwijl daar toch de kern van de zaak lag.

2) «The Beatles».

Een Antwerps confiseur, gebruikmakend van de faam van dit jeugdig ensemble, trachtte de aantrekkingskracht van zijn waar te verhogen door er foto's van de groep bij te voegen en door een speciale lekkernij op de markt te brengen die «Beateltjes» werd gedoopt.

Tegen een en ander kwamen de leden van het beroemde orkest in verzet, en in kortgeding eisten zij de stopzetting van het verspreiden der foto's en van het gebruik van hun pseudoniem voor een lekkernij.

In een vonnis van 12 juni 1964 (R.W. 164/65 kol. 971) ging de Voorzitter van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Antwerpen op dit verzoek in.

Wat de verkoop der foto's betreft, wordt opgemerkt dat de personen in kwestie blijkbaar hun stilzwijgende toelating hebben verleend, wat zou blijken uit «de deels glunderende, deels ontspannen starende gelaatstreken van de aanleggers». Deze woorden lijken ons ongelukkig gekozen. Iemand kan beslist van plan zijn, de verkoop van afbeeldingen van zijn persoon te gelde te maken, wat niet belet dat hij zal bijdragen tot het lukken van de foto door er zo voordelig mogelijk uit te zien. Doch de gedachtengang van de rechter is correct. Artikel 20 van de wet van 22 maart 1886 werd beslist niet gemaakt met het oog op de fotografie. Met Recht «Le droit d'auteur en Belgique», p. 147) vragen wij ons af of dit artikel niet in ongebruik is vervallen en stellen we in ieder geval vast, dat het dagelijks overtreden wordt.

Wat betreft het gebruik van het pseudoniem, meent de rechter dat dit alleen van bescherming geniet om verwarring te vermijden; vermits geen verwarring mogelijk is tussen aanlegers en snoepgoed wordt de eis als ongegrond beschouwd. Deze opvatting lijkt ons toch te liberaal, en in tegenspraak trouwens met een der overwegingen van de rechter zelf, die aanvaardt dat de drager van een pseudoniem er een eigendomsrecht op heeft. Dat recht moet o.i. tegen ieder gebruik beschermd worden; de theorie van de mogelijke verwarring is van toepassing op de merken, maar de bescherming van het pseudoniem benadert deze van de gewone naam.

B. Courante rechtspraak.

I. Betreffende het reproductierecht.

— Voor het sonoriseren van een film is betaling van het reproductierecht verschuldigd, zelfs indien de film praktisch onmiddellijk verloren is gegaan en nooit vertoond is geworden; het reproductierecht is immers verschillend van het uitvoeringsrecht (*Vrederecht 1ste Kanton Antwerpen, 20/2/63*).

— Het sonoriseren van een film zonder toelating der auteurs van de gereproduceerde muziekwerken is, indien het kwaadwillig of bedrieglijk gebeurt, een delikt (*Rechtbank Brussel, 19de Corr. Kamer, 4/4/62*).

II. Betreffende het uitvoeringsrecht.

1) Aard der uitvoering is onverschillig.

— Een uitvoering door middel van een televisietoestel in een herberg is een openbare uitvoering in de zin der wet (*Cassatie*, 26/2/60).

— Een uitvoering door middel van grammofoonplaten is een uitvoering in de zin der wet (*Vrederecht 2de Kanton Gent*, 8/6/61).

— Een fragmentaire uitvoering, nl. een improvisatie (tijdens een jam-session), is een uitvoering in de zin der wet (*Vrederecht 2de Kanton Luik*, 24/6/63).

2) Toelating is steeds vereist.

— De wet over de taksen op radio- en televisietoestellen heeft geen enkele beperking gesteld aan de rechten der auteurs (*Cassatie*, 26/2/60).

— Vooraleer over te gaan tot een openbare uitvoering moet de inrichter zich verzekerd hebben van de toelating der auteurs. Deze bepalen vrij hun prijs (*Vrederecht Peer*, 12/7/1960).

— De toelating van de auteur moet gevraagd worden vooraleer over te gaan tot de uitvoering van zijn werk (*Vrederecht 2de Kanton Kortrijk*, 13/9/60, twee vonnissen van dezelfde dag).

— Zelfs indien de auteursvereniging Sabam de gewoonte heeft aangenomen na iedere uitvoering de rechten te innen, ontslaat dit de inrichter niet van zijn verplichting om een voorafgaande toelating te vragen en te bekomen (*Vrederecht Diest*, 18/10/60).

— Door uitvoering zonder toelating worden de rechten der auteurs geschonden. Het komt aan de auteurs toe, het bedrag van de schade te bepalen, onder toezicht van de rechter (*Vrederecht 2de Kanton Gent*, 8/6/61).

— Wanneer een inrichter de prijs van de auteursvereniging Sabam niet aanvaardt en toch zijn uitvoeringen voortzet, zijn deze uitvoeringen onwettig (*Rechtbank Kortrijk*, 2/6/63).

— De auteurs bepalen vrij hun prijs; de rechter is onbevoegd om geldelijke voorwaarden voor een toelating vast te stellen (*Vrederecht 1ste Kanton Luik*, 12/10/62).

3) Reproductierecht en uitvoeringsrecht zijn twee onderscheiden rechten.

— Wie de toelating heeft verworven om tot reproductie over te gaan, mag daarom nog geen uitvoering inrichten. Reproductierecht en uitvoeringsrecht zijn twee onderscheiden rechten van de auteur, die hij afzonderlijk mag te gelde maken.

— Geval van de film: *Vrederecht 1ste Kanton Namen*, 29/4/60.

— Geval van de grammofoonplaat: *Vrederecht 2de Kanton Gent*, 8/6/61. *Vrederecht 2de Kanton Antwerpen*, 4/4/63.

4) Omstandigheden van de uitvoering spelen geen rol.

Winstbejag is niet vereist opdat de auteursrechten zouden verschuldigd zijn.

— *Cassatie*, 26/2/60.

— *Vrederecht Roeselare*, 29/7/60.

— *Vrederecht 1ste Kanton Brugge*, 12/12/60.

Zelfs het maken van verlies is geen verontschuldiging.

— *Rechtbank Brugge*, 6/4/63.

— *Vrederecht Châtelet*, 5/4/63.

5) Openbaarheid der uitvoeringen.

— De uitvoeringen van een ciné-club, waarvan ieder een kosteloos lid kan worden, zijn openbaar (*Vrederecht 1ste Kanton Tienen*, 30/6/60).

— Uitvoeringen waarop familie en bekenden van de leden van een vereniging worden toegelaten, zijn openbaar (*Vrederecht 1ste Kanton Brugge*, 12/12/60).

— Uitvoeringen die waarneembaar zijn op straat, zijn openbaar (*Vrederecht 2de Kanton Leuven*, 28/2/61).

— Aanwezigheid van ouders en vrienden van de leden van een vereniging maakt de uitvoeringen openbaar (*Vrederecht Izegem*, 13/9/61).

— Wanneer iedereen een lidkaart van een kring kan kopen zijn de uitvoeringen er openbaar (*Vrederecht 2de Kanton Antwerpen*, 4/4/63).

— Wanneer niet-kostgangers toegelaten worden tot eet- en drankzaal van een familiepension, zijn de uitvoeringen er openbaar (*Vrederecht Oostende*, 17/12/63).

— Wanneer echtgenoten, familie, vrienden en vrienden van de leden van een kring worden toegelaten, zelfs indien zij een lidkaart moeten kopen, zijn de uitvoeringen openbaar (*Rechtbank Turnhout, 1ste Kamer*, 22/4/64).

— De uitvoeringen ingericht door een kring zijn slechts privaat, indien alleen de leden worden toegelaten en indien geen inkomgeld wordt gevraagd (*Vrederecht Genappe*, 15/3/60).

— De uitvoeringen van een V.Z.W., ook wanneer deze zich als privaatkring bestempelt, zijn openbaar als iedereen zich kan aansluiten (*Vrederecht 1ste Kanton Namen*, 29/4/60).

— Een personeelsfeest wordt openbaar, wanneer familie, verloofden en vrienden aanwezig zijn (*Vrederecht 2de Kanton Namen*, 26/6/62).

— Een uitvoering in een autocar, voor een betalend publiek, is openbaar (*Vrederecht Bergen*, 7/5/63).

— Een uitvoering in een autocar, tijdens een reis waarvoor iedereen kan inschrijven, is openbaar. De inschrijving is geen voldoende selectie en is te vergelijken met de reservatie in schouwburg of concertzaal (*Vrederecht 2de Kanton Luik*, 24/6/63).

— De uitvoering met een draagbare radio in een marktkraam is openbaar (*Vrederecht Gosselies*, 9/12/64).

6) Verantwoordelijke personen.

— Alle leden van een feitelijke of tijdelijke vereniging zijn solidair verantwoordelijk voor de onwettige uitvoeringen (*Vrederecht Roeselare*, 29/7/60).

— Alle medewerkers aan de inrichting van feesten zijn solidair verantwoordelijk (*Vrederecht 1ste Kanton Brugge*, 12/12/60).

— Alle leden van een vereniging zijn verantwoordelijk en meer bepaald de voorzitter (*Vrederecht Izegem*, 13/9/61).

— Zowel de eigenaar van een juke-box als de herbergier zijn verantwoordelijk voor de uitvoeringen met het apparaat gegeven (*Vrederecht Bergen*, 28/11/60, bevestigd door *Rechtbank Bergen, 1e Kamer*, 13/12/61).

— Ieder lid van het bestuur van een vereniging is verantwoordelijk (*Vrederecht 2de Kanton Namen*, 26/6/62).

— De zaakvoerder van een V.Z.W. is persoonlijk verantwoordelijk voor de onwettige uitvoeringen (*Vrederecht Antwerpen, 2de Kanton, 4/4/63*).

7) Bedrag der schadevergoeding.

Twee strekkingen tekenen zich af: sommige vonnissen stellen de schadevergoeding vast «ex aequo et bono», meestal 100 fr. per uitgevoerd werk:

— *Vrederecht 2de Kanton Kortrijk, 13/9/60* (dagvaarding namens enkele auteurs).

— *Vrederecht 2de Kanton Leuven, 28/2/61*.

— *Vrederecht 2de Kanton Gent, 8/6/61*.

— *Vrederecht Avelgem, 11/4/63*.

— *Vrederecht Avelgem, 23/4/64*.

— *Vrederecht 1ste Kanton Namen, 29/4/60*.

— *Vrederecht Wervik, 6/9/60*.

Andere vonnissen steunen zich op de normale voorwaarden van de auteursvereniging Sabam, vermeerderd met 25 of 50 %, of met een geschat bedrag, hierbij rekening houdend met verschillende elementen zoals de duur der uitvoeringen, vroegere vonnissen, enz.:

— *Vrederecht Mechelen-aan-de-Maas, 2/7/60*.

— *Vrederecht Peer, 12/7/60*.

— *Vrederecht 2de Kanton Kortrijk, 13/9/60* (dagvaarding namens Sabam).

— *Vrederecht Diest, 22/2/61*.

— *Rechtbank Dendermonde, 5de Kamer, 9/1/63* (R.W. 1962/63 kol. 784).

— *Rechtbank Brugge, 6/4/63*.

— *Rechtbank Kortrijk, 20/6/63*.

— *Rechtbank Kortrijk, 28/1/64*.

— *Rechtbank Antwerpen, 1ste bis Kamer, 7/4/64*.

— *Vrederecht Boom, 14/5/64*.

— *Vrederecht Quevaucamps, 2/5/61*.

— *Rechtbank Brussel, 19de Corr. Kamer, 4/4/62*.

— *Vrederecht Châtelet, 5/4/63*.

Dit tweede stelsel schijnt de voorkeur te genieten der hogere rechtsmachten; vijf Rechtbanken van Eerste Aanleg passen het toe. Het is gebleken, dat deze magistraten zich ook lieten leiden door de overweging dat het eerste stelsel meer op willekeur steunt en op toeval. Ook heeft het onbillijke gevolgen, vermits door de onvermijdelijke traagheid der procedure, ontduikers finaal minder betalen dan inrichters die zich vrijwillig in regel stellen.

Nadere aandacht verdient de houding van de heer Vrederechter van het 2de Kanton Kortrijk, die in twee vonnissen van dezelfde dag verschillende oplossingen koos. Het tweede stelsel paste hij toe op een procedure ingeleid door de auteursvereniging Sabam; het eerste stelsel op een procedure ingeleid door verschillende auteurs. Dit is een ongetwijfeld haarscherpe toepassing der principes.

7bis) Morele schadevergoeding.

Veelal wordt boven de materiële schadevergoeding nog een morele schadevergoeding toegekend voor de schending van het persoonlijkheidsrecht van de auteur.

— *Vrederecht Mechelen-aan-de-Maas, 2/7/60*.

— *Vrederecht Peer, 12/7/60*.

— *Rechtbank Dendermonde, 5de Kamer, 9/1/63* (R.W. 1962/63, kol. 784).

— *Vrederecht Namen, 1ste Kanton, 29/4/60*.

Contra evenwel: *Vrederecht, 2de Kanton, 13/9/60*.

8) Procedurekwesties.

a) Collectief exploit.

— De verschillende auteurs die dagvaarden hebben

een gemeenschappelijk belang; het collectief exploit is dus geldig. Verweerder heeft overigens geen nadeel bij deze procedure (*Vrederecht 2de Kanton Gent, 8/6/61*; *Vrederecht Peer, 15/6/61*).

b) Vreemdelingen - cautio judicatum solvi.

— Inzake auteursrecht is ingevolge art. 38 der wet de «cautio judicatum solvi» niet vereist van vreemdelingen (*Vrederecht 2de Kanton Kortrijk, 13/9/60*; *Vrederecht 2de Kanton Gent, 8/6/61*).

c) Bewijs door getuigen.

— De vaststellers van de auteursvereniging Sabam zijn geloofwaardige getuigen en kunnen niet gewraakt worden. Zij staan niet in dienstverband, zij hebben geen belang bij de zaak. Bovendien vormen zij de enige mogelijkheid die de auteurs hebben om van hun goed recht te doen blijken (*Vrederecht Peer, 12/7/60*).

— De vaststellers staan niet in dienstverband t.o.v. Sabam, zij hebben geen belang bij de zaak. Dat zij op voorhand een rapport opstellen en aan Sabam afgeven speelt geen rol (*Vrederecht Quevaucamps, 2/5/61*).

— De vaststellers van Sabam zijn onafhankelijk en hebben geen belang bij de zaak. Aan de waarde van hun verklaringen moet groter belang gehecht worden dan aan deze van de getuigen der tegenpartij, want zij zijn muzikanten en specialisten terzake (*Rechtbank Hoei, 26/10/62*).

— De vaststellers staan niet in dienstverband t.o.v. Sabam (*Vrederecht 2de Kanton Luik, 24/6/63*).

Contra evenwel: — De vaststellers van Sabam kunnen niet gewraakt worden want zij staan niet in dienstverband; toch zijn hun verklaringen niet geloofwaardig want zij kunnen een belang hebben bij de zaak. (*Vrederecht Bree, 13/2/64*) (R.W. 1964/65, kol. 335).

c bis) Toekenning der aan de vaststellers betaalde kosten.

— De aan de vaststellers betaalde kosten, vormen een accessorium van de materiële schade door de auteurs geleden (*Vrederecht Peer, 12/7/60*).

— De schadevergoeding omvat de vaststellingskosten (*Vrederecht Diest, 22/2/61*).

— De vaststellingskosten dienen vergoed, want de handelwijze van verweerder heeft deze kosten noodzakelijk gemaakt (*Vrederecht 2d Kanton Gent, 8/6/61*).

— De schadevergoeding dient de kosten en lasten te omvatten, die de auteurs zich hebben moeten getroosten om de ontduiking op te sporen (*Rechtbank Dendermonde, 5de Kamer, 9/1/63*) (R.W. 1962/63, kol. 784).

— Sabam heeft recht op de vergoeding der vaststellingskosten, niet omdat het gerechtskosten zijn, maar omdat zij deel uitmaken van de schade; het is de fout van verweerder die deze vaststellingen heeft noodzakelijk gemaakt (*Rechtbank Kortrijk, 20/6/63*).

— De schadevergoeding moet de normale rechten bedragen verhoogd met de kosten gedaan om het voorwerp van de eis te staven (*Rechtbank Kortrijk, 28/1/64*).

— De schade dient berkend te worden op basis van het ontboden recht, de kosten en lasten welke de auteurs zich moeten getroosten om de ontduiking op te sporen en de morele schade (*Vrederecht Boom, 14/5/64*).

Contra evenwel: — Vaststellingskosten zijn aan te rekenen als een deel van de beheerskosten van Sabam en dus in geen geval te determineren (*Vrederecht 2de Kanton Kortrijk, 13/9/60*).

— Vaststellingskosten zijn geen schadepost die met passende noodwendigheid als een gevolg van de on-

rechtmatige handelwijze van verweerder kan worden gezien (*Vrederecht Avelgem*, 23/4/64).

d) *Bewijs door programma.*

— Een opgave ondertekend door een orkestleider bewijst voldoende de uitvoering der werken eigendom van de auteurs (*Rechtbank Turnhout, 1ste Kamer*, 22/4/64).

— Het opmaken en het handtekenen van een lijst der werken en het overmaken van deze lijst aan Sabam wettigen het vermoeden dat alle werken, op deze lijst vermeld, werden uitgevoerd (*Rechtbank Brugge 2de Kamer*, 2/5/64).

e) *Bewijs door vermoedens.*

— De aanwezigheid van een juke-box wettigt het vermoeden dat succesliederen worden uitgevoerd (*Vrederecht Avelgem*, 11/4/63).

— Louter bestaan van een juke-box in een instelling toegeven, maakt een klaarblijkelijke bekentenis uit muziekwerken uit te voeren (*Rechtbank Kortrijk*, 28/1/64).

f) *Uitvoering van het vonnis.*

— Het totaal mobilair van niet-gehuwde samenwonenden vormt het onderpand van de schuldeisers (*Rechtbank Luik, 5de Kamer*, 18/3/64).

— De voorwaarde tot revindicatie is een onbetwistbare eigendomstitel van aanlegger (*Rechtbank Luik, 5de Kamer*, 17/10/63).

— De afstand van een handelsfonds na beslag rechtvaardigt geen revindicatie (*Rechtbank Luik, 5de Kamer*, 24/1/63).

— De echtgenoot in gemeenschap gehuwd is solidair gehouden tot de schulden van zijn echtgenote (*Vrederecht Waver*, 4/2/60; *Vrederecht Tongeren*, 19/5/61).

g) *Strafvervolgung.*

— De auteursvereniging Sabam is bevoegd om na-

mens de auteurs klacht neer te leggen (*Hof Gent, 6de Kamer*, 31/5/60; *Hof Brussel, 15de Kamer*, 30/6/62; *Hof Gent, 3de Kamer*, 16/11/63).

— Het toestel dat gediend heeft tot het plegen van het misdrijf dient verbeurd verklaard (*Hof Gent, 3de Kamer*, 16/11/63).

— De nagemaakte voorwerpen (in casu, films) dienen verbeurd verklaard (*Rechtbank Brussel, 19de Corr. Kamer*, 4/4/62).

— Het vals invullen van opgaven van uitgevoerde werken, bestemd voor Sabam, is een valsheid in geschrifte (*Rechtbank Dendermonde*, 20/2/61).

10) *De abonnementscontracten met de auteursvereniging.*

— Het voorwerp van het contract is de toelating tot uitvoering en niet de uitvoering zelf (*Vrederecht Haacht*, 5/12/62; *Vrederecht Doornik*, 27/11/63; *Rechtbank Luik, 4de Kamer*, 19/4/61).

— De auteurs kunnen alle mogelijke voorwaarden stellen bij de door hen verleende toelating; werd bij de uitvoeringen het dansen verboden, dan moet het dansen als onwettig worden beschouwd (*Rechtbank Veurne*, 8/11/62; *Vrederecht 1ste Kanton Luik*, 12/10/62).

— Wanneer een uitbater de voorwaarden van de typecontracten niet wil aanvaarden, dient hij zich te onthouden; zoniet worden zijn uitvoeringen onwettig (*Rechtbank Kortrijk*, 20/6/63).

— De strafbedingen die in de typecontracten voorkomen zijn duidelijk en geldig. De voorziene schadevergoeding is verschuldigd zonder ingebrekestelling (*Rechtbank Kortrijk*, 21/5/60; *Vrederecht Haacht*, 5/12/62).

— Het bedrag van de bij de strafbedingen voorziene schadevergoeding mag door de rechter niet herleid worden (*Vrederecht Waver*, 4/2/60; *Rechtbank Luik, 10de Kamer*, 15/9/64).

Dr. jur. Jan CORBET.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 13 januari 1966.

Voorzitter: M. Bayot.
Raadsheer-verslaggever: M. Polet.
Advocaat-generaal: M. Dumon.
Advocaten: Mrs. Faurès en Van Rijn.

Koop. — Verkoop.

1. Openbare verkoop van een onroerend goed. — Betekenis van het in openbare verkoop stellen. — Voltooiing van de verkoop. — Vereiste.
2. Recht van voorkeur. — Bij verkoop. — Verplichting van de eigenaar. — Vereiste.
3. Openbare verkoop van een onroerend goed. — Recht van voorkeur. — Toewijzing aan een derde. — Werking van voorkeur.

1. Het vrijwillig in openbare verkoop stellen van een onroerend goed is, in de regel, slechts een oproep tot aanbiedingen; het bod maakt de aanbidding tot koop uit en de verkoop is slechts voltooid wanneer de verkoper de aangeboden prijs aanneemt.
2. Een eigenaar is er slechts toe gehouden de zaak, die

het voorwerp van een overeenkomst van voorkeur uitmaakt, af te staan aan de begunstigde van deze overeenkomst, voor zover hij de beslissing zou getroffen hebben ze te verkopen.

3. Als aan de huurder van een huis een recht van voorkeur is toegekend voor het geval het huis wordt verkocht, en als bij de openbare verkoop het huis aan een bieder wordt toegewezen onder voorbehoud van bevestiging binnen negen dagen door de verkopers, impliceert de vraag van de notaris, onmiddellijk na de toewijzing, of de huurder zijn recht van voorkeur inroep, waarna deze bevestigend antwoordt, niet het bestaan van een « bod »; opdat de verkoop voltooid zou zijn, volstaat het niet dat de huurder, na de toewijzing aan de bieder, de bedoeling geuit heeft zijn recht van voorkeur in te roepen, maar is het ook noodzakelijk dat de wil van de verkopers om het huis voor de prijs, waarvoor het toegewezen is, te verkopen zeker zou zijn.

Jacob e.a. t/ Brouwerij van Haacht

Gelet op het bestreden arrest, gewezen op 4 juni 1963 door het Hof van beroep te Luik;

I. Wat betreft de tegen de Brouwerij van Haacht gericht voorziening:

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 1108, 1126, 1134, 1315, 1582, 1583, 1589, 1591 van het Burgerlijk Wetboek van 1, lid 2, van de wet van 25 ventôse jaar XI (16 maart 1803) tot inrichting van het notariaat (aangevuld door artikel 1 van de wet van 16 april 1927),

doordat, na vastgesteld te hebben dat op de zitting van toewijzing van 30 juni 1961, het litigieus onroerend goed in openbare verkoop gesteld werd; dat na meerdere opbiedingen, het voor de prijs van 3.100.000 frank aan een heer Henry d'Affnay toegewezen werd, onder voorbehoud van bevestiging in de negen dagen door de verkopers; dat de instrumenterende notaris dan aan de afgevaardigde van verweerster, die op de verrichtingen aanwezig was, vroeg of hij zich op zijn optierecht wilde beroepen en dat, op het bevestigend antwoord van zijnentwege, verweerster aan de prijs van 3.100.000 frank koopster verklaard werd, terwijl de eisers daarentegen verklaarden zich het recht voor te behouden de verkoop in de negen dagen te bevestigen of ongedaan te maken, en later, in bovengemelde termijn, ter kennis gebracht hebben dat zij de verkoop ongedaan maakten, — de bestreden beslissing niettemin beslist heeft dat het onroerend goed definitief door verweerster voor de prijs van 3.100.000 frank, vermeerderd met de kosten, verworven geweest was, daar het hof van beroep, ten onrechte, de vraag door de instrumenterende notaris aan de afgevaardigde van verweerster gericht, in aanwezigheid van en in gemeen overleg met de eisers, of hij zich op zijn optierecht wilde beroepen, beschouwd heeft als een bewijs van hun wil hem het onroerend goed aan te bieden en het hem bij voorkeur toe te wijzen voor de prijs waaraan het aan een derde toegewezen geweest was, wil welke, in tegenstelling met de uitdrukkelijk door hen geuite voorbehouden, verzaking impliceerde van hun recht de verkoop te bevestigen of ongedaan te maken,

terwijl het enig feit de begunstigde van een overeenkomst van voorkeur omtrent zijn bedoelingen te onderwerpen niet, bij gebrek aan elk extrinsiek element geschikt om er een andere draagwijdte aan te geven en waarvan het bestaan ten deze niet betwist is, in hoofde van de verkopers (thans eisers) daardoor alleen reeds kan beschouwd worden als een «bod» welke van hunnentwege, terzelfdertijd als een uiting van hun huidige wil om een overeenkomst aan te gaan, verzaking impliceert van het recht dat zij zich uitdrukkelijk voorbehouden hadden de verkoop in de negen dagen te bevestigen of ongedaan te maken:

Overwegende dat na erop gewezen te hebben dat de rechtsvoorganger van de eisers zich ertoe verbonden aan verweerster een recht van voorkeur toe te kennen, om, aan gelijke prijs, het onroerend goed dat door haar in huur genomen was te verwerven en dat de akte namelijk nader aanduidde «dat in geval van openbare verkoop, indien de eigenaar de beslissing genomen heeft aan de laatste bidder te bevestigen, hij het slechts zal doen na aan de nemende partij, die op de verrichtingen van openbare verkoop aanwezig zal moeten zijn, aangeboden te hebben haar aan dezelfde prijzen en voorwaarden te bevestigen», het bestreden arrest vaststelt dat in de loop van een openbare toewijzing, het onroerende goed «voor de prijs, van 3.100.000 frank aan een heer Henry d'Affnay toegewezen werd, onder voorbehoud van bevestiging in de negen dagen door de verkopers»; dat de instrumenterende notaris dan aan de afgevaardigde van verweerster, die op de verrichtingen aanwezig was vroeg «of hij zich op zijn optierecht wilde beroepen; dat op

bevestigend antwoord, appellante (thans verweerster) aan de prijs van 3.100.000 frank door de heer d'Affnay aangeboden koopster verklaard werd, maar dat de verkopers zich nochtans het recht voorbehielden de verkoop in de negen dagen te bevestigen of ongedaan te maken»;

Dat het arrest erop wijst dat, van zodra de verkopers «het onroerend goed aan appellante aanboden, zulks impliceerde dat zij beslist hadden het bod te bevestigen» en eruit afleidt dat de verkopers «in geval van bevestigend antwoord definitief verbonden waren»;

Overwegende enerzijds, dat het vrijwillig in openbare verkoop stellen van een onroerend goed, in de regel, slechts een oproep tot aanbiedingen is; dat het bod de aanbieding tot koop uitmaakt en dat de verkoop slechts voltooid is wanneer de verkoper de aangeboden prijs aanneemt;

Overwegende, anderzijds, dat een eigenaar slechts ertoe gehouden is de zaak, welke het voorwerp van een overeenkomst van voorkeur uitmaakt, af te staan aan de begunstigde van deze overeenkomst, voor zover hij de beslissing zou getroffen hebben ze te verkopen;

Overwegende dat uit geen enkele vaststelling van het arrest blijkt dat, wanneer de notaris de mandataris van verweerster aangesproken heeft om haar bedoelingen te kennen, de eisers beslist hadden het onroerend goed voor de prijs van 3.100.000 frank te verkopen;

Overwegende dat de bestreden beslissing ten onrechte overweegt dat ten deze, de vraag van de notaris, in aanwezigheid van de verkopers, het bestaan van een «bod» impliceerde;

Overwegende dat, opdat de verkoop voltooid zou zijn, het niet volstond dat na de aan een derde gedane toewijzing, verweerster de bedoeling zou geuit hebben zich op de overeenkomst van voorkeur te beroepen, maar dat het ook noodzakelijk was dat de wil van de eisers om het onroerend goed voor de prijs van 3.100.000 frank te verkopen zeker zou zijn;

Overwegende dat door te beslissen, om de redenen welke het uiteenzet, dat de verkoop voltooid was vanaf 30 juni 1961, het arrest de regels miskend heeft welke de totstandkoming van de contracten beheersen, inzonderheid in zake verkoop;

Dat de rechter aldus de in het middel aangeduide artikelen 1108 en 1583 van het Burgerlijk Wetboek geschonden heeft; dat het middel gegrond is;

II. Wat betreft de oproeping van Léon Doyen in bindendverklaring van het arrest door de litisconsorten Houbiers:

Overwegende dat deze oproeping in tussenkomst gegrond is;

Om deze redenen:

Vernietigt het bestreden arrest;

Verklaart het arrest bindend voor Léon Doyen;

Beveelt dat melding van dit arrest zal gemaakt worden op de kant van de vernietigde beslissing;

Veroordeelt verweerster in de kosten;

Verwijst de zaak naar het Hof van beroep te Brussel.

HOF VAN CASSATIE

1ste Kamer. — 4 oktober 1965

Voorzitter : M. van Beirs.
Raadsheer-verslaggever : M. de Waersegger.
Advocaat-generaal : M. Depelchin.

1. Bewijs in strafzaken. — Besturen van een voertuig op de openbare weg in staat van dronkenschap of zonder de vereiste hoedanigheden. — Bewijsmiddelen.
2. Vonnissen en arresten. — Aanduiding van het aantal stemmen. — Wanneer.
3. Vonnissen en arresten. — Regel : volstreckte meerderheid. — Waaruit blijkt die meerderheid ?

1. *De wet legt geen bijzonder bewijsmiddel op voor de misdrijven bestaande in het besturen van een voertuig op de openbare weg wanneer men in staat van dronkenschap verkeerde en niet de vereiste lichaams-hoedanigheden bezat. De rechter kan zijn overtuiging betreffende deze misdrijven wettelijk doen steunen op verklaringen, tijdens het voorbereidend onderzoek afgenomen en vermeld in de processen-verbaal die tijdens de debatten konden worden besproken.*
2. *Met het oog op de verplichte geheimhouding van de beraadslaging mogen de rechters alleen dan in hun beslissing het aantal stemmen waarmede ze is gewezen, aangeven wanneer een wettelijke bepaling zulks voorschrijft.*
3. *Art. 140, 1e lid, van de wet van 18 juni 1869, stelt als regel dat de vonnissen worden gewezen met volstreckte meerderheid van stemmen. Daar het aantal stemmen in de beslissing slechts mag worden aangegeven wanneer een wettelijke bepaling zulks voorschrijft, moet uit de niet vermelding van het aantal uitgebrachte stemmen worden afgeleid dat dit niet lager is dan het bij art. 140, 1e lid, voorgeschreven aantal.*

Utens.

Gelet op het bestreden vonnis, op 26 juni 1962 gewezen door de Correctionele Rechtbank te Marche-en-Famenne, rechtdoende in hoger beroep;

Over het middel, afgeleid uit de schending van artikel 155 van het Wetboek van Strafvordering, doordat het bestreden vonnis zijn beslissing inzonderheid doet steunen op het getuigenis van de getuige Xhignesse, terwijl deze nooit gehoord is op de terechtzitting en nooit de eed als getuige heeft kunnen afleggen;

Overwegende dat uit de redenen van de bestreden beslissing blijkt dat de rechter de bewijzen die hij laat gelden, geput heeft uit het strafdossier dat onder meer de stukken van het voorbereidend onderzoek bevat;

Overwegende dat de wet geen bijzonder bewijsmiddel oplegt voor de misdrijven bestaande in het besturen van een voertuig op de openbare weg wanneer men in staat van dronkenschap verkeerde en niet de vereiste lichaamshoedanigheden bezat, zodat de rechter zijn overtuiging betreffende deze misdrijven waarop het door het middel bedoelde getuigenis betrekking heeft, wettelijk heeft kunnen steunen op verklaringen, tijdens het voorbereidend onderzoek afgenomen en vermeld in de processen-verbaal die tijdens de debatten konden worden besproken;

Dat het middel wettelijke grondslag mist;

Over het tweede middel, hieruit afgeleid dat het bestreden vonnis, dat de door de eerste rechter uitgesproken veroordeling verzwart, niet met meerderheid

van stemmen gewezen is door de leden van de recht-bank;

Overwegende enerzijds dat artikel 140, eerste lid, van de wet van 18 juni 1869 als regel stelt dat de vonnissen gewezen worden met volstreckte meerderheid van stemmen;

Overwegende anderzijds dat de rechters met het oog op de verplichte geheimhouding van de beraadslaging, in hun beslissing alleen dan het aantal stemmen mogen aangeven waarmee deze is gewezen, wanneer een wettelijke bepaling zulks voorschrijft; dat derhalve uit de niet vermelding van het aantal uitgebrachte stemmen moet worden afgeleid dat dit niet lager is dan het bij artikel 140, eerste lid, voorgeschreven getal;

Dat het middel niet kan worden aangenomen;

En overwegende dat de substantiële of op straffe van nietigheid voorgeschreven rechtsvormen in acht genomen zijn en dat de beslissing overeenkomstig de wet is;

Om die redenen :

Verwerpt de voorziening;
Veroordeelt eiser in de kosten.

HOF VAN CASSATIE

2de Kamer. — 8 november 1965.

Voorzitter : M. van Beirs.
Raadsheer-verslaggever : M. Valentin.
Advocaat-generaal : M. Krings.

1. Vonnissen en arresten. — Uitleg van een vorige beslissing. — Begrip.
2. Interests. — Wettelijke interest. — Begrip. — Gerechtelijke interest. — Begrip.

1. *De gerechtsinstanties hebben het recht om hun vroegere beslissingen uit te leggen, voor zover de beschikkingen ervan duister of dubbelzinnig zijn, zonder evenwel het werkelijk besliste te mogen wijzigen of aan te vullen of er een vaststelling te mogen aan toevoegen die voor de wettelijkheid van het besliste vereist is.*

2. *De uitdrukking « wettelijke interest » heeft geen duidelijk omschreven betekenis; in zover ze de rente bedoelt waarvan de voet bij de wet is bepaald, omvat ze onder meer de gerechtelijke interest; onder deze laatste interest wordt zowel de vergoedingsrente als de verzuimsrente verstaan.*

Robert t./ Frankenke.

Gelet op het bestreden arrest, op 11 januari 1965 gewezen door het Hof van beroep te Luik;

Over de voorziening, in zover zij gericht is tegen de verweerster handelende als erfgename van haar echtgenoot :

Overwegende dat de eisers regelmatig afstand hebben gedaan van hun voorziening;

Over de voorziening in zover zij gericht is tegen de verweerster handelende als voogdes van haar minderjarig kind :

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 4 van de wet van 17 april 1878 houdende de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering, 190, 191, 199, 211, 212 en 216 van het Wetboek van Strafvordering, 2 van de wet van 5 mei 1865 betreffende de lening op interest zoals het is gewijzigd bij artikel 20 van het koninklijk besluit nummer 147

van 18 maart 1935, 1147, 1319, 1320, 1322, 1351, 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek en 97 van de Grondwet, doordat het bestreden arrest voor recht zegt dat indien onder de woorden «wettelijke interest» gebruikt in het vonnis van de Correctionele Rechtbank te Luik dd. 5 januari 1961 en impliciet overgenomen in het arrest van 26 april 1961, moeten worden verstaan de vergoedingsrente vanaf de dag van het ongeval en de verzuimsrente en de gerechtelijke interest door verweerster gevorderd in haar conclusie vóór de correctionele rechtbank, op grond dat de uitdrukking «wettelijke interest» zeer algemeen is en dus beantwoordt aan al wat, zelfs impliciet, gevorderd is door de burgerlijke partij, dat uit haar conclusie voor de correctionele rechtbank volgt dat zij de vergoedingsrente vanaf de datum van het ongeval en de gerechtelijke interest vorderde, wat de verzuimsrente insluit, dat, als het hof de uitdrukking «wettelijke interest» overneemt, het alle interesten heeft bedoeld die de wet verleent aan een eiser van schadevergoeding krachtens een jegens hem opgelopen aquiliaanse aansprakelijkheid, vanaf en tot op de datum dat zij onderscheidenlijk verschuldigd zijn, zoals deze schadevergoedingseiser ze gevorderd heeft en de wet toelaat ze toe te kennen, dit wil zeggen in het onderhavige geval vanaf de dag van het ongeval, dat de uitdrukking «wettelijke interest» trouwens gelijkstaat met «gerechtelijke interest» en dat de uitdrukking «gerechtelijke interest» zowel de vergoedings- als de verzuimsrenten omvat;

terwijl 1) de «gerechtelijke interest» de interest is die berekend wordt tegen de bij de wet bepaalde rentevoet, terwijl «de gerechtelijke interest» de interest is die de rechter als vergoedings- of verzuimsinterest toekent; dat geen enkele wet aan het slachtoffer van een misdrijf een recht verleent op verzuimsrente op de bedragen die hem tot herstel van zijn schade zijn toegekend vanaf de dag van dit misdrijf en op verzuimsrente vanaf de dag van de beslissing waarbij die bedragen hem zijn toegekend, zelfs wanneer die vergoedings- en verzuimsrente gevorderd worden; dat, hoewel verweerster in haar conclusie voor de correctionele rechtbank wel een schadevergoeding vorderde, alsmede verzuimsrente op deze vergoeding vanaf de dag van het ongeval en de gerechtelijke interest, de rechtbank haar slechts een deel van de gevorderde schadevergoeding, verhoogd met de wettelijke interest, toekende en alle ruimere of tegenstrijdige conclusies verklaarde te verwerpen, zodat niet kan worden gesteld dat de rechtbank haar aldus de gevorderde vergoedings- en verzuimsrente heeft toegekend en dat derhalve, door uitspraak te doen zoals het heeft gedaan, het bestreden arrest, verre van een uitlegging te geven van de woorden «wettelijke interest» van het vonnis van 5 januari 1961, bevestigd bij het arrest van 26 april 1961, de betekenis en de draagwijdte ervan heeft miskend (schending van alle in het middel aangehaalde wettelijke bepalingen, met uitzondering van de artikelen 1319, 1320, 1322 en 1351 van het Burgerlijk Wetboek en 97 van de Grondwet), de bewijskracht van deze beslissingen en het eraan verbonden gezag van gewijsde heeft geschonden (schending van de artikelen 319, 1320, 1322 en 1351 van het Burgerlijk Wetboek) en zijn beslissing niet wettelijk met redenen heeft omkleed (schending van artikel 97 van de Grondwet), 2) het bestreden arrest in elk geval kon beslissen, zonder in tegenstrijdigheid te vervallen, dat de woorden «wettelijke interest», gebruikt in het vonnis van 5 januari 1961 en impliciet in het arrest van 26 april 1961, de vergoedingsrente vanaf het ongeval en de verzuims- en gerechtelijke interest betekenen en anderzijds dat de uitdrukking «wettelijke interest» gelijkstaat met

de uitdrukking «gerechtelijke interest» die de vergoedings- en verzuimsrente omvat (schending inzonderheid van artikel 97 van de Grondwet);

Over het eerste onderdeel:

Overwegende dat het vonnis van de Correctionele Rechtbank te Luik dd. 5 januari 1961, bevestigd bij het arrest van het Hof van beroep aldaar dd. 26 april 1961 aan de verweerster «erfgename en voogdes, het bedrag van 782.684 frank, vermeerderd met de wettelijke interest en met de kosten als schadevergoeding» heeft toegekend;

Dat het bestreden arrest, dat uitspraak doet op een verzoek tot uitlegging, beslist «dat de woorden „wettelijke interest” de betekenis hebben van de vergoedingsrente vanaf de dag van het ongeval en van de verzuims- en gerechtelijke interest gevorderd door Mevrouw Frankenne in haar conclusie voor de correctionele rechtbank»;

Overwegende dat de gerechtsinstanties het recht hebben om hun vroegere beslissingen uit te leggen, voor zover de beschikkingen ervan duister of dubbelzinnig zijn, zonder evenwel het werkelijk besliste te mogen wijzigen of aan te vullen of er een vaststelling te mogen aan toevoegen die voor de wettelijkheid van het besliste vereist is;

Dat het bestreden arrest deze beginselen niet miskent; dat de uitdrukking «wettelijke interest» geen duidelijk omschreven betekenis heeft; dat, in zover zij de rente bedoelt waarvan de voet bij de wet is bepaald, zij onder meer de gerechtelijke interest omvat; dat onder deze laatste interest zowel de vergoedingsrente als de verzuimsrente wordt verstaan;

Dat aldus blijkt dat de woorden «wettelijke interest» door hun algemeenheid enigszins duister waren;

Dat, als het hof van beroep zegt dat het met die uitdrukking aan verweerster had willen toekennen wat deze vorderde en wat het hof haar kon toekennen, en als het derhalve de aard nader aanduidt van de interest die het aan verweerster had willen toekennen, alsmede de datum te rekenen waarvan deze interest zou beginnen te lopen, het enkel de draagwijdte van zijn vorige beslissing heeft verduidelijkt zonder ze te wijzigen of er iets aan toe te voegen;

Dat het arrest dus geen enkele van die in het middel aangehaalde bepalingen geschonden heeft;

Over het tweede onderdeel:

Overwegende dat het arrest stelt dat de woorden «gerechtelijke interest» zowel de vergoedings- als de verzuimsrenten omvat»;

Dat de uitdrukking die het later gebruikt, te weten «verzuims- en gerechtelijke interest» ongetwijfeld een nodeloze herhaling is, maar dat de onvolmaaktheid van de vorm waarin de rechter zich heeft uitgedrukt, geen twijfel laat bestaan omtrent zijn opvatting;

Da het middel in zijn tweede onderdeel niet kan worden aangenomen;

Om die redenen:

Beveelt de afstand van de voorziening, in zover zij gericht is tegen de verweerster handelende als erfgename van haar echtgenoot;

Rechtdoende op de voorziening, in zover zij gericht is tegen de verweerster handelende als voogdes van haar minderjarig kind;

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt eisers in de kosten.

NOOT. — Zie over de aard der interessen: Cass. 24 januari 1924, Pas. 1924, I, 159; 17 januari 1929, Pas. 1929, I, 63; 10 juni 1936, Pas. 1936, I, 179; 24 april 1941, Pas. 1941, I, 155; 17 mei 1943, Pas. 1943, I, 178; 12 juli 1943, Pas. 1943, I, 296; 4 november 1948, Pas. 1948, I, 609; 3 november 1953, Pas. 1954, I, 152; 11 juni 1956, R.W. 1957-1958, 17; 25 april 1957, R.W. 1958-1959, 1417; 20 juni 1957, Pas. 1957, I, 1259; 25 februari 1960, R.W. 1959-1960, 1942; 20 februari 1961, Pas. 1961, I, 658; 6 april 1961, Pas. 1961, I, 835; 29 april 1963, R.W. 1963-1964, 354; 2 juni 1964, Pas. 1964, I, 1034; 11 september 1964, R.W. 1964-1965, 1103; 28 september 1964, Pas. 1965, I, 88.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

9e Kamer. — 14 april 1966.

Voorzitter: M. Maréchal.
Raadsheren: M.M. Liard en Grenez.
Advocaat-generaal: M. Cerckel.
Advocaten: Mrs. De Luyck en Grysolle.

Architect. — Aannemer. — Onverenigbaarheid van beide beroepen. — Erelloon van architect, gevraagd door aannemer. — Niet toelaatbaar.

Luidens art. 6 van de wet van 20 februari 1939 is het uitoefenen van het beroep van architect onverenigbaar met dat van aannemer van openbare of private werken; de aannemer van de werken mag derhalve geen ereloon van architect voor zichzelf opragen.

Van der Sloten t./ P.V.B.A. Algemene
Onderneming Bastiaens.

Gezien, in eensluitende uitgifte, het vonnis op 17 maart 1964 gewezen door de rechtbank van eerste aanleg te Brussel, betekend op 16 april 1964 en waartegen, op 12 juni 1964, een naar tijd en vorm, regelmatig beroep werd ingesteld;

Aangezien tussen partijen, op 28 september 1962, een overeenkomst gesloten werd in de volgende bewoordingen:

Voorstel tot ereloonbepaling: Bouw Mr en Me Van der Sloten:

Geschatte bouwkosten:	1.500.000 fr.
Voorontwerp 0,5 %	7.500 fr.
Ontwerp 1,5 %	22.500 fr.
Lastenboek 1 %	15.000 fr.

Totaal: 45.000 fr.

Aangezien bewuste vier laatste getallen klaarlijkdoel op het ereloon van de architect;

Aangezien, hoewel onder aan het contract vermeld werd « opgemaakt door I. Van de Waeter, Arch. », de overeenkomst, in strijd met zekere passages der besluiten van appellant, niet door gezegde bouwkundige, doch wel en alleen door een der beheerders van de geïntimeerde vennootschap, samen met appellant, ondertekend werd;

Aangezien bewust contract verder als volgt luidt:

Deze som van 45.000 frank dient betaald te worden binnen de 2 maanden na de goedkeuring van het plan en de definitieve bouwvergunning, ingeval de uitvoering der werken niet wordt toegekend aan de Alg. Ond. Bastiaens.

Er zal een voorschot van 20.000 fr. betaald worden binnen de maand, welk zal dienen, ingeval de Alg.

Ond. Bastiaens de werken uitvoeren, tot vastleggen van de bouwovereenkomst.

Bij geen uitvoering zal dan deze som dienen als voorschot op ereloonbepaling, en dient het saldo eveneens binnen de maand vereffend te worden.

Aangezien geïntimeerde aanvoert dat appellant zijn verbintenis niet heeft nageleefd en zij dienvolgens van hem betaling vordert van « de contractuele vergoeding, welke bij niet bouwen bepaald werd op 45.000 fr. »;

Aangezien geïntimeerde aldus de overeenkomst interpreteert in een zin welke niet strookt met de werkelijke inhoud ervan, vermits tussen partijen geenszins een « vergoeding » doch wel een « ereloonbepaling » bedongen werd;

Aangezien, waar luidens artikel 6 van de wet van 20 februari 1939, het uitoefenen van het beroep van architect onverenigbaar is met dat van aannemer van openbare of private werken, geïntimeerde, die bij het contract als aannemer optrad, geen ereloon van architect voor zichzelf mag vragen;

Aangezien, voor zover zij bewust bedrag zou eisen om ereloon aan de architect te betalen, dient vastgesteld te worden dat, bij schrijven van 9 november 1952, voornoemde Van de Waeter « verklaart af te zien van gelijk welk ereloon »;

Aangezien dienvolgens de vordering alle grond mist;

Om deze redenen:

Het hof,

Gelet op artikel 24 der wet van 15 juni 1935,

Gehoord in openbare zitting het eensluitend advies van de Heer Advocaat Generaal Cerckel,

Alle andere, meer omvattende of strijdige besluiten verwerpend,

Ontvangt het beroep:

— Doet het bestreden vonnis teniet;

Wijzigend:

— Verklaart de eis ongegrond; wijst hem dienvolgens af en veroordeelt geïntimeerde tot de kosten in eerste aanleg;

Veroordeelt haar tevens tot de kosten in beroep.

NOOT — Zie J. Lepaffe, Les contrats d'entreprise de travaux, J.T. 1962, 129. Verg. met betrekking tot de associatie tussen een architect en een aannemer: Burg. Brussel, 18 maart 1965, J.T. 1965, 367.

CORRECTIONELE RECHTBANK TE ANTWERPEN

X Raadkamer — 17 januari 1966

Voorzitter: M. Wildiers
Openbaar Ministerie: M. Van Eeckhout
Advokaat: Mr. Verrijcken

Probatie en opschorting — Raadkamer — Vereiste — Feiten reeds ruchtbaar gemaakt — Geen opschorting.

Een der vereisten opdat de raadkamer de opschorting zou kunnen bevelen is dat de openbaarheid van de debatten de declassering van de verdachte zou kunnen veroorzaken of zijn reclassering in gevaar brengen (art 3, lid 2, wet van 29 juli 1964).

Dat vereiste is niet verwezenlijkt wanneer met het oog op de afhandeling van het onderzoek reeds ruchtbaarheid werd gegeven aan de feiten, ten deze door een oproep in een krant.

X.

Oeverwegende dat een der voorwaarden vereist opdat de Raadkamer bevoegd zou zijn om de opschorting te gelasten, is, dat de openbaarheid van de debatten de declassering van de verdachte zou kunnen veroorzaken of zijn reclassering in gevaar zou kunnen brengen (art. 3 al. 2 van de voormelde Wet);

Overwegende dat uit de stukken van de bundel blijkt dat aan het onderzoek een zekere publiciteit werd gegeven vermits een getuige, X..., aan de Rijkswacht verklaarde dat hij in het dagblad «De Gazet van Antwerpen», een oproep had gelezen bestemd voor de personen die voorheen zouden behandeld zijn geworden op geneeskundig vlak door de heer X...; dat diezelfde getuige zich meende te herinneren dat er in hetzelfde artikel van genoemde krant sprake was dat de heer X... zich voor het gerecht diende te verantwoorden nopens een geneeskundige behandeling bij een persoon van Ranst of Rumst;

Overwegende dat de verbalisanten in hun proces-verbaal er bij voegen dat het artikel waarvan sprake door Kempnaers verscheen in de «Gazet van Antwerpen» dd. 16 juli 1965 morgeneditie (zie P.V. Rijkswacht Antwerpen B.O.B. nr 1882 van 19 oktober 1965, stuk 53);

Overwegende dat in deze omstandigheden en gelet op de publiciteit die aan deze zaak werd gegeven, bezwaarlijk kan aangenomen worden dat de openbaarheid van de debatten de declassering van verdachte zou kunnen veroorzaken of zijn reclassering in gevaar zou kunnen brengen, gelet op de ruchtbaarheid die aan de feiten, met het oog op de afhandeling van het onderzoek, werd gegeven;

Overwegende dat de voorwaarden vereist voor de aan de Raadkamer ten uitzonderlijke titel verleende bevoegdheid, ter zake niet verwezenlijkt zijn;

Overwegende dat er genoegzame bezwaren tegen de verdachte hoofdens betichtingen A.B.C.D. en E;

Gelet op de artikelen 130, 226 en 227 van het Wetboek van Strafvordering, op het enig artikel par. XV der Wet van 25 oktober 1919 en op de artikelen 11 tot 13, 16, 21, 31 tot 37, 40 tot 42 der Wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken;

Om deze redenen,

De Raadkamer,

Verklaart zich ter zake niet bevoegd voor de behandeling der zaak in betrekking met de opschorting;

De beweegredenen aannemend van de geschreven rechtsvordering van het Openbaar Ministerie dd. 3 december 1965,

Verzendt de stukken van het geding en de voornoemde verdachte vóór de Correctionele Rechtbank van het arrondissement Antwerpen, om er gevonnist te worden naar luid der Wet nopens de telasteleggingen sub A.B.C.D. en E in zijnen hoofde aangehaald en weerhouden in de voormelde geschreven Rechtsvordering.

NOOT — Betreffende de «bevoegdheid» van de Raadkamer om de opschorting te bevelen zie men: Corr. 18 januari 1965. Pas 1961, I, 492.

RECHTBANK VAN EERSTE AANLEG TE ANTWERPEN

1e Kamer. — 18 december 1964.

Voorzitter: M. De Preter.

Rechters: M.M. Hernould en De Vocht.

Advocaten: Mrs. van Lidth de Jeude, Paternotte, Lemaigre en Van Nieuwerburgh.

Onteigening.

1. **Rechtspleging.** — Door vrederechter voorlopig vastgestelde vergoeding. — Vordering tot verhoging. — Vordering tot vermindering. — Samenhang.
2. **Schadeloosstelling.** — Omschrijving van sommige waardebestanddelen. — Wezenlijke aanwendingswaarde. — Toekomstwaarde. — Zeldzaamheidswaarde. — Geschiktheidswaarde.
3. **Voorafgaande schadeloosstelling.** — Toekomstige, thans nog onzekere schade. — Voorbehoud voor de toekomst.
4. **Schadeloosstelling.** — Waardering.

1. Er is samenhang, geen litispendinge, tussen vorderingen voor dezelfde rechtbank, strekkende enerzijds tot verhoging, anderzijds tot vermindering van de door de vrederechter vastgestelde onteigeningsvergoeding.
2. De grondwet waarborgt aan de onteigende een billijke en voorafgaande schadeloosstelling. Om billijk te zijn moet de schadeloosstelling alle, in concreto opgevatte, zekere schade-elementen vergoeden. De waardebestanddelen welke bij onteigening van gronden ten nadele van de eigenaar geheel of gedeeltelijk kunnen verloren gaan, kunnen bestaan uit de wezenlijke aanwendingswaarde, de toekomstwaarde, de zeldzaamheidswaarde en de geschiktheidswaarde; de eerste drie zijn van objectieve, de vierde van subjectieve waarde.

De «wezenlijke geschiktheidswaarde» wordt bepaald door de huidige, of toekomstige maar zekere aanwending van het goed. De toekomstig en — absoluut opgevat — onzekere, doch door de massa der kopers algemeen zeker geachte omstandigheden, kunnen aan het goed een «toekomstwaarde» verlenen.

De «zeldzaamheidswaarde» van een terrein kan o.m. bestaan in zijn oppervlakte, bijzonder in sterk verkavelde gebieden; in dit geval is de zeldzaamheid evenredig met de oppervlakte van het terrein.

De «geschiktheidswaarde» kan bepaald worden als zijnde de bijzondere waarde die een goed exclusief voor zijn eigenaar vertegenwoordigt wegens de voordelen welke het, om bepaalde kenmerken of hoedanigheden, bij de aanwending, gebruik of exploitatie, aan die eigenaar, wegens diens persoonlijkheid of activiteit biedt. De grote oppervlakte van een terrein kan, naast haar hoedanigheid van objectieve waardefactor, tevens een bestanddeel van geschiktheidswaarde uitmaken.

3. Om voor schadeloosstelling in aanmerking te komen moet het bestaan van de waarde, en zijn verlies, zeker en actueel of toekomstig zijn; het eventueel verlies of het verlies van een eventuele waarde kan niet voor vergoeding in aanmerking komen.

De thans onzekere of de thans eventuele schade wordt echter vatbaar voor vergoeding vanaf het ogenblik dat zij, van onzeker of eventueel, zeker en reëel wordt; hierin vindt «het voorbehoud van de toekomst» zijn oorsprong. Het beginsel van de «voorafgaande» schadeloosstelling is gesteld ter

bescherming van de rechten van de onteigende; niets belet hem voorbehoud te maken voor de toekomstige en thans nog onzekere schade.

4. De omzetting in geldeenheden van de wezenlijke aanwendingswaarde, van de toekomstwaarde en deels van de zeldzaamheidswaarde geschiedt op basis van de verkoopwaarde, zijnde de prijs die voor het goed kan worden bekomen bij een openbare verkoping, gehouden in normale omstandigheden; de zeldzaamheidswaarde van een terrein wegens zijn oppervlakte wordt niet steeds geheel gedekt door de venale waarde: het aantal der kopers, en derhalve ook der prijsbiedingen, neemt normaal af in verhouding tot de te koop aangeboden oppervlakte, terwijl anderzijds de vorming van grote oppervlakten, waarvan de kern in het algemeen tegen normale prijzen kan worden gekocht, hogere aankooprijzen vergt voor het verkrijgen van geëncloveerde en/of aanpalende percelen.

Belgische Staat t/ Société Métallurgique Hainaut-Sambre en Société Métallurgique Hainaut-Sambre
t/ Belgische Staat en Wegenfonds.

Overwegende voorafgaandelijk, dat er vanwege de NV. Société Métallurgique Hainaut-Sambre — hierna in het kort genoemd «NV. Hainaut-Sambre», — geen vraag tot beoordeling bij verstek ten opzichte van het Wegenfonds 1955-1969 blijkt te bestaan; dat de betwisting desbetreffende door de partij van Mter De Graef, hierna in het kort te noemen «Belgische Staat», op een materiële vergissing blijkt te berusten en in feite zonder voorwerp is;

Voorwerp van de eisen en ontvankelijkheid:

Overwegende dat de Belgische Staat, overeenkomstig de Besluitwet van 3 februari 1947 in zake onteigening tot algemeen nut, de onteigening heeft benaastigd van onroerende goederen onder de gemeenten Broechem en Oelegem, eigendom van de NV. Hainaut-Sambre;

Overwegende dat de heer Vrederechter van het kanton Zandhoven, bij vonnis van 14 november 1959 voor recht zegde dat de pleegvormen voorgeschreven door de Besluitwet van 3 februari 1947 vervuld zijn geworden, de onteigening van kwestige onroerende goederen uitsprak, de vergoeding welke hiervoor aan de NV. Hainaut-Sambre toekomt, voorlopig vaststelde op 17.815.149 fr., en zegde dat mits betaling of consignatie dezer vergoeding, de Belgische Staat in bezit zal treden van deze goederen;

Overwegende dat niet betwist wordt dat de consignatie van deze som werd uitgevoerd en dat de pleegvormen voorzien door art. 6 en 7 van de Besluitwet van 3 februari 1947 vervuld werden;

Overwegende dat geen der partijen vrede kan nemen met het bedrag van de voorlopig aldus vastgestelde vergoeding; dat zij beiden hebben gedagvaard in herziening, en dit onbetwist binnen de door art. 9 van gezegde wet gestelde termijn;

Overwegende dat, — waar de dagvaarding in herziening ten verzoeken van de Belgische Staat dagtekent van 16 april 1960, en deze ten verzoeken van de NV. Hainaut-Sambre van 27 april 1960 — de Belgische Staat besluit tot de niet-ontvankelijkheid van deze laatste, en dit onder de overweging «dat het gaat om de herziening van hetzelfde vonnis tussen dezelfde partijen, en dat men niet rechtsgeldig een rechtbank tweemaal kan vatten met eenzelfde procedure»;

Overwegende dat de NV. Hainaut-Sambre dan, voor het geval deze redenering ingang zou vinden, een

tegeneis instelde welke de Belgische Staat onontvankelijk achtte wegens zijn dubbel gebruik met de niet ingetrokken hoofdeis; dat de Belgische Staat niettemin «voor zoveel als nodig» een tegeneis instelde op de hoofdeis van de tegenpartij;

Overwegende dat de Belgische Staat niet nader bepaalt, op welke rechtsgronden zijn middel van niet-ontvankelijkheid gesteund is, en dat men zich tevergeefs afvraagt van welk rechtsbeginsel dergelijk besluit kan uitgaan;

Overwegende dat men, wegens de termen van de overweging zou kunnen veronderstellen dat zij vertrekt van een begrip als dit van litispentie; dat dit echter ter zake niet toepasselijk is;

Overwegende dat inderdaad het begrip van aanhangig geding thuishoort in de regeling der bevoegdheid, niet van de ontvankelijkheid; dat er bovendien slechts van aanhangig geding spraak kan zijn wanneer meerdere vorderingen aanhangig zijn voor verschillende rechtbanken (art. 37bis der Wet van 25 maart 1876);

Overwegende dat hier de beide vorderingen, welke aanhangig werden gemaakt voor dezelfde rechtbank en dezelfde kamer, niet anders dan als verknocht kunnen betiteld, en als zodanig moeten behandeld worden;

Overwegende dat immers beide vorderingen enerzijds niet identiek dezelfde zijn in deze zin dat de ene volledig dubbel gebruik zou uitmaken met de andere, doch dat zij anderzijds onderling een zodanig verband vertonen dat strijdige vonnissen zouden kunnen bekomen worden indien zij afzonderlijk behandeld werden; dat inderdaad de ene de vermindering, de andere de verhoging (termen van art. 10 van de Besluitwet van 3 februari 1947) van eenzelfde voorlopig vastgestelde vergoeding beoogt;

Overwegende dat niets de NV. Hainaut-Sambre verplichtte haar vordering in te stellen in de vorm van tegeneis;

Overwegende dat de hoofdeis van de NV. Hainaut-Sambre ontvankelijk is en wegens verknochtheid dient samengevoegd te worden met deze van de Belgische Staat; dat haar tegeneis op de hoofdeis van de Belgische Staat echter dubbel gebruik uitmaakt met haar hoofdeis, zoals de tegeneis van de Belgische Staat op deze van de NV. Hainaut-Sambre, dubbel gebruik uitmaakt met zijn hoofdeis; dat deze tegeneisen echter slechts in ondergeschikte orde gesteld werden;

Overwegende dat de Belgische Staat zich niet verzet tegen het feit dat de NV. Hainaut-Sambre haar in de dagvaarding omschreven stelling, wijzigt in haar besluiten;

Ten gronde:

Overwegende dat de Belgische Staat bij Koninklijke Besluiten van 11 juli 1956, 28 november 1956 en 12 juli 1957, genomen overeenkomstig art. 1 van de Besluitwet van 3 februari 1947 en art. 2 en 12 van de Wet van 9 augustus 1955, met het oog op het aanleggen van de autosnelweg Antwerpen-Luik, besloot tot de onteigening van een deel der gronden onder de gemeenten Broechem en Oelegem, eigendom van de NV. Hainaut-Sambre, en nader omschreven in de dagvaardingen, met een totale oppervlakte van 9 Ha. 44 a. 89 ca.;

Overwegende dat de door onteigening getroffen gronden deel uitmaakten van één aaneengesloten pand van 132 Ha. 88 a. 02 ca., door een der twee vennootschappen welke thans de NV. Hainaut-Sambre vormen aangekocht

op 17 september 1948 van Gilles

de Pélichy voor: 124 Ha. 56 a. 50 ca.

op 9 december 1948 van G. Ceupens voor: 6 Ha. 18 a. 57 ca.
 op 19 januari 1951 van de Belgische Staat voor: 2 a. 15 ca.
 op 1 maart 1955 van de Belgische Staat voor: 2 Ha. 10 a. 30 ca.

dat dit pand een driehoekige vorm vertoonde met een basis van ca. 1750 (—100) meter langsheen de zuidelijke oever van het Albertkanaal; dat de onteigende strook nagenoeg evenwijdig loopt met deze basis, en het geheel splitst, derwijze dat enerzijds tussen Albertkanaal en autosnelweg een trapezium van 98 Ha. 83 a. 13 ca. en anderzijds ten zuiden van de autosnelweg een driehoek van 24 Ha. 60 a. overblijven;

Overwegende dat de deskundige, dhr. W. Mutsaers, aangesteld door de heer Vrederechter van het kanton Zandhoven, uitgaande van drie verschillende criteria, drie varianten van vergoeding berekende en wel, respectievelijk van 3.628 fr., 14.945.495 fr., en 49.042.294 fr. naargelang de grond geschat wordt ofwel naar zijn toenmalige feitelijke aanwending, ofwel als nijverheidsgrond waarop na de onteigening nog een geïntegreerd siderurgisch complex kan opgericht worden, ofwel als nijverheidsgrond welke na onteigening hiertoe niet meer geschikt is, zodat naar een vervangingsterrein dient uitgezien;

Overwegende dat de heer Vrederechter in zijn vonnis van 14 november 1959 de onteigende grond als nijverheidsgrond aanzag en de voorlopig toegekende vergoeding berekende in functie van de veronderstelling dat het noordelijk overblijvend deel kon volstaan voor de oprichting van een nieuw modern geïntegreerd siderurgisch complex;

Overwegende dat de Belgische Staat blijft staande houden dat de aard van de onteigende grond dient bepaald te worden naar zijn uiterlijke aanwending op het ogenblik van de onteigening en dat de uit de onteigening voortspruitende schade zich beperkt tot de venale waarde van de ingenomen oppervlakte, verhoogd met de accessoria, zonder meer;

Overwegende dat de NV. Hainaut-Sambre deze gronden als nijverheidsgronden aanziet, en dit zowel wegens objectieve als wegens subjectieve criteria van bestemming en geschiktheid in haren hoofde;

Overwegende dat zij bovendien in eerste besluiten beweert deze gronden te hebben aangekocht en behouden, met de uitgesproken bedoeling erop in de toekomst een nieuw modern geïntegreerd siderurgisch complex met een welbepaalde minimum-capaciteit te vestigen; dat dit terrein, ingevolge de splitsing door de onteigening, niet meer aan die gegeven bestemming kan beantwoorden dan mits het benutten van verbindingswerken met de daaruit spruitende verhoging van investering en productiekosten, welke laatste, gekapitaliseerd, een basisvergoeding van 150.000.000 fr. verrechtvaardigen, naast deze voor verlies van de onteigende strook nijverheidsgrond; dat deze wijze van berekening der schadevergoeding zich opdringt wegens het totaal gebrek aan vervangingsgronden, tenzij mits aanzienlijk hogere kosten;

Overwegende dat, waar de NV. Hainaut-Sambre zich in deze eerste besluiten o.m. beijvert met het bewijs van de realiteit van haar omschreven bedoeling en van haar begonnen uitvoering, zij in haar tweede besluiten enigszins haar stelling schijnt te wijzigen, door aan te voeren «dat het feit dat de ontworpen staalfabrieken nog moeten of niet zullen opgericht worden (wij onderlijnen) het zullen worden of het nog niet zijn ten tijde van de onteigening, zonder enig belang ter zake is; dat inderdaad enkel dient uitgemakt te worden hetzij of tengevolge van de onteigening

concluante nog een terrein kan aanschaffen dat onder alle opzichten dezelfde voordelen biedt als hetgeen dat door de onteigening getroffen werd en aan welke prijs, hetzij welk bedrag dient vastgesteld om de voordelen, waarvan zij beroofd wordt door de onteigening en die verbonden waren aan kwestieus terrein, te vergoeden»; dat de N.V. Hainaut-Sambre aldus de nadruk op een basiselement van vergoeding schijnt te verleggen van de zekere bestemming met begin van uitvoering, naar de loutere mogelijkheden van haar terrein in functie van haar eigen persoonlijkheid;

Overwegende dat, wat er ook van zij, een en ander hierna zullen besproken worden;

Beginnelsen en terminologie:

Overwegende dat bij die bespreking bepaalde termen, begrippen en beginselen toepasselijk zijn, waarvan het past, voorafgaandelijk de betekenis en draagwijdte te onderlijnen;

Overwegende dat de Grondwet in haar artikel 11 aan de onteigende een billijke en voorafgaande schadeloosstelling waarborgt;

Overwegende dat de schadeloosstelling, opdat zij billijk weze, alle, in concreto opgevatte, zekere schade-elementen moet vergoeden mits het oorzakelijk verband bewezen zij tussen de schadelijke daad der onteigening en de zekere schadebestanddelen;

Overwegende dat schade bestaat in het geheel of gedeeltelijk verlies van een waarde;

Overwegende dat de waardebestanddelen welke bij de onteigening van gronden ten nadele van de eigenaar geheel of gedeeltelijk kunnen verloren gaan, — buiten de in casu niet ter sprake komende elementen en de niet in betwisting zijnde accessoria — kunnen bestaan uit de wezenlijke aanwendingswaarde, de toekomstwaarde, de zeldzaamheids- en de geschiktheidswaarde, waarvan de eerste drie van objectieve en de vierde van subjectieve aard zijn;

Overwegende dat de wezenlijke aanwendingswaarde bepaald wordt door de huidige of toekomstige, maar zekere aanwending van het goed;

Overwegende dat toekomstige en absoluut opgevat, onzekere, doch door de massa der kopers algemeen zeker geachte omstandigheden, aan het goed een toekomstwaarde kunnen verlenen, naar gelang die omstandigheden de toekomstige wezenlijke aanwendingswaarde zullen beïnvloeden;

Overwegende dat de zeldzaamheid van een terrein o.m. kan bestaan in zijn oppervlakte, bijzonder in sterk verkavelde gebieden; dat in dit geval de zeldzaamheid evenredig is met de oppervlakte van het terrein;

Overwegende dat de omzetting van gezegde waardebestanddelen in geldeenheden (behoudens hier niet ter sprake komende uitzonderingen) geschiedt op basis van de verkoopwaarde;

Overwegende dat de verkoop- of venale waarde beantwoordt aan de prijs welke voor het goed kan bekomen worden bij een openbare verkoping, gehouden in normale omstandigheden; dat de bekomen prijsvorming aldus bepaald wordt in functie van de wezenlijke aanwendingswaarde, de toekomstwaarde en gedeeltelijk van de zeldzaamheidswaarde van het goed; dat echter de zeldzaamheidswaarde van een terrein wegens zijn oppervlakte, niet steeds in haar geheel gedekt wordt door de venale waarde; dat immers het aantal der kopers, en derhalve ook der prijsbiedingen, normaal afneemt in verhouding met het toenemen van de te koop aangeboden oppervlakte, terwijl anderzijds de vorming van grote oppervlakten, waarvan de kern in het algemeen aan normale prijzen kan gekocht worden, hogere en zelfs veel hogere aankooprijzen vergen

voor de inpalming van geëncloveerde en/of aanpalende percelen;

Overwegende dat het onroerend goed, boven zijn waardering volgens gezegde objectieve normen, meestal gedekt door de verkoopwaarde, een exclusief voor de eigenaar geldende waarde kan vertonen; dat deze subjectieve waardefactor de geschiktheidswaarde (valeur de convenance) en de hier niet ter sprake komende genegenheidswaarde (valeur d'affection) vormt;

Overwegende dat de geschiktheidswaarde, op grond van de desbetreffende rechtspraak en rechtsleer, kan bepaald worden als zijnde de bijzondere waarde welke een goed, exclusief voor zijn eigenaar of diens recht hebbende vertegenwoordigt, wegens de voordelen welke het, om bepaalde kenmerken of hoedanigheden, bij de aanwending, gebruik of uitbating, aan die eigenaar, wegens diens persoonlijkheid of activiteit, biedt;

Overwegende dat deze subjectieve waardebestanddelen de verkoopwaarde niet beïnvloeden daar zij voor de massa der kopers zonder belang zijn; dat het verlies van de geschiktheidswaarde nochtans in aanmerking komt bij de bepaling van de omvang der schade en haar vergoeding;

Overwegende dat de grote oppervlakte van een terrein naast haar hoedanigheid van objectieve waardefactor, tevens een bestanddeel van de geschiktheidswaarde kan uitmaken;

Overwegende dat waar hier — bij gebrek aan beter, en om partijen in hun terminologie te volgen — het woord «geschiktheidswaarde» gebruikt wordt, er dient gewezen op een te vermijden begripsverwarring welke eruit kan spruiten; dat immers een onroerend goed objectief kan geschikt zijn voor bepaalde aanwendingen, in de zin dat het de loutere mogelijkheden biedt voor die aanwending, zonder dat het daarom die «geschiktheidswaarde» bezit, zoals deze hierboven bepaald werd; dat aldus een terrein kan «geschikt» zijn, zegge de mogelijkheid bieden, hetzij voor landbouw, hetzij voor huizenbouw, hetzij voor nijverheid, in het algemeen, zonder hierbij die subjectieve geschiktheidswaarde te bezitten;

Overwegende, volledigheidshalve, dat sommige rechtspraak de «waardevermindering van het overschot», als afzonderlijke waardefactor behandeld heeft; dat echter uit nader toezicht op de beginselen blijkt dat dit schade-element neerkomt op de gevolgen van een gedeeltelijk verlies van de reeds besproken waardebestanddelen;

Overwegende dat wegens het voorwerp van huidige betwisting, de nadruk dient gelegd op de noodzakelijkheid van het bewijs van de zekerheid der schade;

Overwegende dat gezegd werd dat schade bestaat in het verlies van een waarde; dat, om voor schadevergoeding in aanmerking te komen, het verlies en het bestaan van die waarde zeker, en aktueel of toekomstig moet zijn; dat het werkelijk verlies van een waarde waarvan het bestaan niet in rechte bewezen is, en het gebeurlijk verlies of het verlies van een gebeurlijke waarde, rebus sic stantibus niet voor vergoeding in aanmerking kunnen komen; dat door *gebeurlijk* verstaan wordt, datgene wat kan, doch evengoed niet kan zijn of gebeuren, zonder dat er menselijk voldoende zekerheid bestaat nopens het ene of het andere; dat het begrip «mogelijk» gelijk staat met «gebeurlijk»; dat echter de thans onzekere of de thans gebeurlijke schade vatbaar wordt voor vergoeding vanaf het ogenblik dat zij, van onzeker of gebeurlijk, zeker en reëel wordt; dat het hierin is dat het gebruik van «voorbehoud voor de toekomst» zijn oorsprong vindt;

Overwegende dat een uitgebreid nazicht van de rechtspraak in zake onteigening leert dat de Hoven en

Rechtbanken uiterst zelden toepassing hebben moeten doen van dit — voor sommige zaken nochtans éniġ rechtzinnig en rechtvaardig — procédé; niet dat de rechtspraak die toepassing ervan weigert, maar omdat de onteigenden zijn toepassing even zeldzaam blijken gevorderd te hebben;

Overwegende dat dit verschijnsel misschien zijn oorsprong vindt in de leer van Prof. Edmond Picard (Traité Général de l'Expropriation, dl. II, vol. I, blz. 114) welke stuit op de verplichte voorafgaandelġkheid van de schadeloosstelling; dat dit argument echter niet kan weerhouden worden tegen de onteigende, aangezien het beginsel der voorafgaandelġkheid der schadeloosstelling gesteld is ter bescherming van de rechten van de onteigende, en niet van openbare orde is (Novelles V^o Expropriation pour cause d'Utilité Publique nr. 447 en 469 met verwijzing naar rechtspraak en rechtsleer); dat niets de onteigende zou beletten voorbehoud te maken voor de toekomstige en thans nog onzekere schade, en op die wijze de rechtbanken een in zekere zin huichelachtig negatief oordeel te besparen over een toekomstig gebeuren waarover zij totaal onwetend is; dat de rechtbank echter geen akte van voorbehoud kan verlenen, waar deze niet gevraagd wordt;

Overwegende dat, de beginselen gesteld zijnde, hierna zal onderzocht worden welke van de omschreven waardebestanddelen in casu voorhanden waren op het ogenblik van de onteigening en hic et hunc bewezen zijn; in welke mate de bewezen waarde-elementen door de onteigening verloren gingen of aangetast werden, en ten slotte, welke de omvang is van de vergoeding voor dit verlies en/of aantasting;

I. Voorhanden zijnde waardebestanddelen.

A. Wezenlijke aanwendings- en toekomstwaarde.

Overwegende dat, op het ogenblik van de onteigening, het terrein van de N.V. Hainaut-Sambre te Broechem-Oelegem, wegens zijn objectieve kenmerken, en derhalve afgezien zelfs van het maatschappelijk doel van zijn eigenares, het karakter bezat van nijverheidsgrond, en dit over zijn totale oppervlakte;

Overwegende dat dit terrein inderdaad gelegen is op ten hoogste 15 km. van de haven van Antwerpen, met een ontvouwing van ca. 1750 (—100) meter langsheen de zuidelijke oever van het Albertkanaal en met aansluitingsmogelijkheden op het industrieel spoor Lier-Wijnegem en met baanverbinding naar Herentals-Turnhout-Antwerpen-Lier-Mechelen;

Overwegende dat, — welke ook de uitgesproken bedoeling van de toenmalige regering is geweest bij de aanleg van het Albertkanaal, hetzij enkel als verbindingsweg tussen het Luikse industriebekken en hinterland met de Antwerpse haven, hetzij als begunstiging van de industrialisatie van de doorkruiste gebieden, hetzij beide samen — het als een feit moet aanvaard worden dat dit kanaal door de openbare besturen, met goed gevolg, aangewend werd en wordt, voor het aantlokken van nijverheden naar zijn oeverstreken;

Overwegende dat het bij dit kanaal aanleunend terrein van de N.V. Hainaut-Sambre er de mogelijkheid vindt voor het aanleggen van ruime kaaien waar grondstoffen en afgewerkte produkten kunnen aan- en afgevoerd worden van en naar het Luikse bekken en hinterland, en bijzonder van en naar de dichtbijgelegen haven van Antwerpen, met alle voordelen daaraan verbonden; dat door de korte afstand van Antwerpen en aangrenzende grote agglomeraties een uitgebreide arbeidsmarkt in het bereik ligt; dat de streek Broechem-Oelegem zelf niet derwijze dicht bevolkt is dat een

industrie hinderend zou zijn voor een gevestigde bevolking;

Overwegende dat deze beschouwingen nopens de theoretisch gunstige geschiktheid van deze gronden enkel zouden kunnen doen besluiten tot het bestaan van loutere mogelijkheden, indien zij niet door de werkelijkheid gedekt waren; dat echter de feiten aantonen dat, van Antwerpen uit, de industrie langsheen het Albertkanaal naar het Oosten toe uitgroeide met een bestendig en zeker tempo, om reeds op het ogenblik van de onteigening, de streek van Broechem te hebben bereikt; dat de deskundige deze feitelijke uitbreiding van de industrie tot op een 500-tal meter van de gronden van de N.V. Hainaut-Sambre heeft vastgesteld;

Overwegende dat de Belgische Staat trouwens niet meer blijkt te ontkennen, zoals de N.V. Hainaut-Sambre dit in haar derde besluiten uitdrukkelijk blijft staan de houden, dat de diensten van Stedebouw vóór de onteigening, de gronden tussen kanaal en de ontworpen autostradweg, als industriezone hebben gekenmerkt op het plan van aanleg;

Overwegende dat deze gegevens volstaan om te besluiten dat, alhoewel er ten dage van de onteigening nog geen nijverheid op de besproken gronden was opgericht, zij nochtans de wezenlijke aanwendswaarde, minstens de toekomstwaarde van nijverheidsgronden hadden wegens hun toekomstige maar zekere, minstens algemeen voor zeker gehouden aanwending tot industriële doeleinden;

Overwegende dat weliswaar zou kunnen beweerd worden dat de gronden langsheen het Albertkanaal aldaar in het algemeen niet dit objectief karakter van nijverheidsgrond behouden over een diepte als deze van het domein Hainaut-Sambre; dat dit karakter in casu echter wel over die volle diepte reikt, juist wegens de innerlijke verbondenheid van het geheel;

Overwegende dat het dan ook terecht is dat de deskundige, en met hem de heer Vrederechter, deze gronden in hun geheel als nijverheidsgrond heeft aangezien;

B. Zeldzaamheidswaarde.

Overwegende dat het eigendom van de N.V. Hainaut-Sambre, vóór de onteigening, één aaneengesloten oppervlakte van ca. 133 ha. uitmaakte, met een tamelijk regelmatige driehoeksvorm, waarvan de basis over een ontplooiing van 1750 meter aanleunde op de zuidelijke over van het Albertkanaal; dat hierin wel een geëncloveerd perceel gesloten ligt met een lengte van ca. 100 meter langsheen het kanaal en een oppervlakte van ca. 65 a. (alles volgens benaderende meting op het plan) doch dat mag aangenomen worden dat zijn eigenaar zou moeten bezwijken voor gebeurlijke biedingen van hoge zeldzaamheidsprijzen;

Overwegende dat, zelfs afgezien van deze enclave, een dergelijk aaneengesloten nijverheidsterrein van particulier bezit, in de onmiddellijke omgeving van de haven van Antwerpen, langsheen een belangrijk kanaal en met een stevige bodem, ontegensprekelijk een zeldzaamheid moet genoemd worden in verhouding tot de in dit gebied voorkomende gevorderde verkaveling;

C. Geschiktheidswaarde.

Overwegende dat de N.V. Hainaut-Sambre aan haar domein te Broechem-Oelegem een geschiktheidswaarde toeschrijft welke, ingevolge de splitsing door onteigening, verloren ging, en welke enkel kan hersteld worden, hetzij door een vergoeding voor het aanbrengen van een nieuwe kunstmatige vereniging van beide delen en voor de daaropvolgende hogere productie-

kosten, hetzij door andere, uiteindelijk niet weerhouden, oplossingen;

Overwegende dat deze geschiktheidswaarde erin zou bestaan dat dit terrein dienstig, minstens geschikt was voor de inplanting van een nieuw modern geïntegreerd siderurgisch complex; dat zij zou verloren gegaan zijn daar de vestiging van dergelijk complex op een van de overblijvende delen, bij gebrek aan voldoende oppervlakte, onmogelijk zou zijn;

Overwegende dat de N.V. Hainaut-Sambre in eerste besluiten, het bestaan van deze geschiktheidswaarde tracht te bewijzen door de aard van haar eigen maatschappelijk doel, door de inzichten welke de aankoop en de uitbreiding van het terrein hebben ingegeven, door geschriften waaruit deze inzichten moeten blijken, door het feit dat die gronden de mogelijkheid van uitvoering van deze inzichten boden, en door daden van uitvoering waardoor een begin zou gemaakt zijn met de verwezenlijking van die inzichten;

Overwegende dat zij in tweede besluiten als voldoende de bewijs van de beweerdde geschiktheidswaarde en als voldoende grond voor schadeloosstelling, de beperkte redenering vooropzet, volgens dewelke het terrein vóór de onteigening wel, en na de onteigening niet meer geschikt zijnde voor de oprichting van een geïntegreerd siderurgisch complex, zij door vergoeding in de gelegenheid moet gesteld worden, die vroegere geschiktheid opnieuw te verwerven;

Overwegende dat deze redenering, ingevolge de verwarring welke uit de gebruikte termen kan spruiten, misleidend is; dat immers het erin gebruikt begrip « geschikt » niet beantwoordt aan het begrip « geschiktheidswaarde » zoals dit door de rechtspraak en rechtsleer opgevat wordt als te vergoeden waarde;

Overwegende dat het begrip « geschikt » in die redenering inderdaad slechts gelijk staat met « geboden mogelijkheden »; dat loutere mogelijkheden slechts een gebeurlijke en derhalve onzekere waarde vertegenwoordigen en niet beantwoorden aan het begrip geschiktheidswaarde, wiens verlies slechts kan bestaan en dienvolgens vergoed worden, indien zij zelf in haar huidige of toekomstig reël bestaan zeker en bewezen is;

Overwegende dat de aangehaalde beperkte redenering alléén dan ook niet toelaat te besluiten tot het werkelijk bestaan van die beweerdde geschiktheidswaarde;

Overwegende dat dan dient onderzocht of het huidige of toekomstig reël gebruik of uitbating van de gronden als bedding voor een geïntegreerd siderurgisch complex, in rechte voldoende bewezen wordt door de bewijselementen welke de N.V. Hainaut-Sambre vooropzette in eerste besluiten;

Overwegende dat een der twee vennootschappen welke thans de N.V. Hainaut-Sambre uitmaken, namelijk de N.V. Usines Métallurgiques du Hainaut, kwestige gronden voor het overgroot deel (130 ha.) aankocht in 1948;

Overwegende dat deze vennootschap, zowel als de N.V. Hainaut-Sambre, volgens art. 3 der statuten, als maatschappelijk doel had, de handel en fabricage van ijzer en staal en alle bijprodukten en eveneens alle handels-, financiële, roerende en onroerende verhandelingen welke rechtstreeks of onrechtstreeks op deze handel of industrie betrekking hebben;

Overwegende dat, alhoewel tal van andere gissingen zouden kunnen gemaakt worden, men in feite mag veronderstellen dat deze gronden aangekocht werden om gebeurlijk te dienen in het kader van het aldus omschreven maatschappelijk doel; dat het onwaarschijnlijk is dat de N.V. Usines Métallurgiques du Hainaut in deze gronden kapitaal zou geïnvesteerd hebben, uitsluitend voor hun opbrengst als labeurgrond of met het louter

speculatief oogmerk op de stijging van de grondprijzen in het algemeen; dat anderzijds de wezenlijke aard van de grond de mogelijkheid bood om op een of andere wijze aangewend te kunnen worden in het kader van de industriële activiteit van zijn eigenares;

Overwegende dat de aankoop van het terrein ter sprake is gekomen op de gewone algemene vergadering der aandeelhouders van de N.V. Usines Métallurgiques du Hainaut dd. 27 mei 1949; dat volgens de voorzitter van de beheerraad alsdan verklaarde, die gronden werden aangekocht in het vooruitzicht dat de verplaatsing van de herkomst van de grondstoffen en van de bestemming der produkten, logisch ook de verplaatsing van het productiecentrum zou meebrengen, doch dat, indien de maatschappij in de toekomst in de onmogelijkheid zou zijn, ze te benutten, hun verkoop als waardevolle nijverheidsgronden, steeds een goede zaak zou betekenen (zie o.m. Le Courrier de la Bourse 28, 29 en 30 mei 1949, Agence Economique et Financière 29, 30 mei 1949);

Overwegende dat de N.V. Usines Métallurgiques du Hainaut door haar opzeggingen aan pachters en huurders in 1951 de gronden heeft vrijgemaakt voor beschikking; dat zij de gewezen pachters en huurders in 1954 liet bevestigen dat zij erkenden dat « deze gronden deel uitmaken van een geheel dat bestemd is voor nijverheidsdoeleinden »;

Overwegende dat de N.V. Usines Métallurgiques du Hainaut en nadien de N.V. Hainaut-Sambre in briefwisseling en mondeling de bevoegde ministers en hun diensten vanaf september 1952 herhaaldelijk en met aandrang gewezen hebben op hun inzicht om later op die terreinen een siderurgische fabriek op te richten;

Overwegende dat uit het geheel van deze elementen — ontstaan in tempore non suspecto — mag afgeleid worden, doch anderzijds ook niet méér, dat deze gronden werden aangekocht en behouden met het doel om er gebeurlijk een ijzer-, staal- of metaalproductie of fabricage of een belangrijk onderdeel daarvan, op te vestigen;

Overwegende dat echter niet bewezen wordt dat de uitvoering van dit inzicht besloten was op het ogenblik van de onteigening; dat, indien deze beslissing werkelijk zou genomen geweest zijn door de bevoegde organen van de vennootschap, het haar niet moeilijk zou vallen dit te bewijzen met verslagen of processen-verbaal; dat het dan ook onlogisch voorkomt aan de opzeggingen van 1951 en hun bevestigingen van 1954 een andere betekenis te willen geven dan een loutere voorzorgsmaatregel met het oog op een slechts gebeurlijke realisatie van het inzicht;

Overwegende dat, indien de bedreiging van onteigening vanaf 1952 een hindernis kon uitmaken voor een daadwerkelijke uitvoering van de werken, met andere woorden voor een werkelijke uitvoering van een bepaalde beslissing in die zin, die bedreiging het nemen zelf van dergelijke beslissing geenszins in de weg stond;

Overwegende dat in feite echter zelfs geen voorbereidend onderzoek of studie in het vooruitzicht van een beslissing wordt bewezen; dat de uitbouw van een geïntegreerd siderurgisch complex als datgene waarvan hier gewag gemaakt wordt, en zelfs van een belangrijk onderdeel daarvan, nochtans, zowel op financieel als op technisch gebied, uitgebreide en langdurige studies, prospecties en contactnamen moet vergen, welke, indien zij aangevangen geweest waren, toch sporen zouden moeten nagelaten hebben;

Overwegende dat de juiste toestand duidelijk wordt omschreven door de N.V. Hainaut-Sambre zelf in haar nota voor de minister dd. 5 januari 1956, waar zij onder meer zegt: « La réalisation de cette usine nou-

velle ne pouvait devenir effective qu'après la réunion d'un certain nombre de facteurs économiques et financiers que, seule une longue période de préparation permet de réaliser »;

Overwegende dat, samenvattend, enkel als bewezen mag aanvaard worden dat deze gronden door de N.V. Métallurgiques du Hainaut werden aangekocht en door de N.V. Hainaut-Sambre werden behouden om gebeurlijk te dienen voor de oprichting van een siderurgische nijverheid of van een metaalindustrie of van een belangrijk onderdeel daarvan, voor het geval zij daartoe in de toekomst zou besluiten; dat deze beslissing en haar uitvoering, zelfs tot op heden een eventualiteit blijft, waarvan de verwezenlijking afhankelijk is, zowel van de wil van de N.V. Hainaut-Sambre in functie van allerlei toekomstige objectieve omstandigheden en factoren, als van deze laatste zelf;

Overwegende dat, vermits een bepaalde aanwending onzeker is, de aan die bepaalde aanwending verbonden geschiktheidswaarde, even onzeker is;

Overwegende dat in die omstandigheden dan ook de zo omstrede vragen nopens de mogelijkheden, vóór en na onteigening, tot oprichting van een welbepaalde fabriek met een welbepaalde productiecapaciteit, nopens de geografische en economische opportuniteit van de oprichting van dergelijke fabriek, en nopens de financiële mogelijkheden van de N.V. Hainaut-Sambre in dit verband, thans niet ter zake dienend zijn;

II. Verloren waardebestanddelen.

Overwegende dat de *onteigende strook* van 9 Ha. 44 a. 89 ca. in al haar waardebestanddelen, ingevolge de onteigening, ten nadele van de N.V. Hainaut-Sambre, verloren ging;

Overwegende dat het *terrein ten zuiden* van de onteigende strook enkel de wezenlijke aanwendings- en toekomstswaarde van laabeur- en bosgrond, landwegen, enz. overhield;

Overwegende dat het inderdaad, door zijn afscheiding van het geheel en van het Albertkanaal, zijn aanwendings- en toekomstswaarde van industriegrond verliest;

Overwegende dat het niet betwist wordt en geen nader betoog vraagt dat het *noordelijk gelegen deel* zijn wezenlijke aanwendings- en toekomstswaarde van industriegrond behoudt;

Overwegende dat de splitsing van het oorspronkelijk geheel in twee afgescheiden delen, de zeldzaamheidswaarde van ieder der overblijvende delen aantast; dat het geen nader bewijsvoering vergt dat de zeldzaamheid van een terrein van 133 ha., groter is dan deze van twee afzonderlijk overblijvende blokken van respectievelijk ca. 98 ha. en 24 ha.;

Overwegende dat de subjectieve geschiktheidswaarde in haar bestaan onzeker geacht werd; dat onzeker hier betekent dat zij in de toekomst kan zijn of niet zijn;

Overwegende dat de intellectuele eerlijkheid eist, de weerslag onder ogen te nemen van de zekere feitelijkheid der onteigening op beide mogelijkheden van dit alternatief;

Overwegende dat aldus, indien de beweerde geschiktheidswaarde niet door verwezenlijking tot stand komt, de huidige onteigening haar verlies niet kan meebrengen;

Overwegende echter dat, indien die geschiktheidswaarde in de toekomst wel tot stand komt door uitvoering van de beweerde en in besluiten nauwkeurig omschreven inzichten, en indien de splitsing der gronden die waarde zal aantasten, de oorzaak van die aantasting als thans reeds verworven moet aanzien worden;

Overwegende dat het om deze reden is dat een toekomstig verhaal niet van nu af aan mag verhinderd

worden; dat het rechtvaardige van deze stelling geïllustreerd kan worden door zich een analoog geding in te denken, kort na de aankoop door Arbed van de gronden te Zelzate, met de gevolgen welke een toenmalige definitieve afwijzing van een eis wegens de toenmalige onzekerheid der geschiktheidswaarde, thans zou meebrengen;

III. Vergoeding en herstel der schade.

A. Hoofvergoeding.

Overwegende dat de heer deskundige de prijs van de industriegronden, waarvan de onteigende strook deel uitmaakt, schat op 25 fr. per m²; dat deze schatting op basis van de door hem aangehaalde en nader ontlede vergelijkingspunten en redenen, billijk voorkomt;

Overwegende dat deze prijs de venale waarde dekt met de in casu daarin begrepen wezenlijke aanwendings- en toekomstwaarde; dat de deskundige hierbij rekening houdt met de prijsdrukkende factor der grote oppervlakte, doch anderzijds een meerwaarde voor zeldzaamheid wegens die grote oppervlakte vaststelt; dat, waar hij inderdaad op blz. 17 van zijn verslag de prijs per m² schat in functie van de overweging, onder meer, « dat het hier een grote oppervlakte geldt (133 ha.) » (vergelijk ook zijn opinie blz. 15 lijn 15 tot 19) hij verder op blz. 18 en 20 een dubbele (2×25 fr.) vergoeding rechtvaardig acht omdat de N.V. Hainaut-Sambre, voor aankoop en hersamenstelling van een blok grond met dergelijke oppervlakte, verplicht zou zijn opgejaagde « gelegenhedsprijzen » te bieden; dat die gelegenhedsprijzen ten slotte niets anders zijn dan zeldzaamheidsprijzen;

Overwegende dat ook het bedrag zelf van de schatting van deze meerprijs voor zeldzaamheid, billijk voorkomt; dat het in dit verband volstaat te verwijzen naar de aankoop op 1 maart 1955 à 25,70 fr. per m² door de N.V. Hainaut-Sambre van de Belgische Staat, van de geëncloveerde schans van Brochem, waarvan de ontmanteling en sloping de werkelijke prijs per m² wel merkbaar boven die van 50 fr. per m² zal doen stijgen;

Overwegende dat de N.V. Hainaut-Sambre anderzijds niet kan gevolgd worden waar zij, bij haar berekening der kosten voor hersamenstelling van grote oppervlakten, prijzen van vijf en tien maal de venale waarde per m² als afzonderlijke eenheid beschouwd, vooropzet, en dit dan nog voor het geheel; dat zij hierbij uit het oog verliest dat de aankoop van de kern aan normale prijzen, de uitzonderlijk hoge uitgaven nodig voor de uitbreiding, compenseren;

Overwegende dat het resultaat van deze compensatie uiteraard dient bepaald te worden bij wijze van schatting; dat de schatting van dit resultaat op 50 fr. per m², bijgetreden door de heer Vrederechter, billijk voorkomt;

Overwegende dat aldus voor de *onteigende strook* van 9 ha. 44 a. 89 ca. een vergoeding van 50 fr. per m² grond aan de N.V. Hainaut-Sambre toekomt;

Overwegende dat het *pand ten zuiden* van de onteigende strook slechts de waarde van labourgrond en aanverwante aard overhoudt; dat de deskundige om de door hem aangehaalde en door de rechtbank bijgetreden redenen, de waarde van de grond in die hoedanigheid schat op 21,60 fr. per m²;

Overwegende dat derhalve voor het verlies van de wezenlijke aanwendings- en toekomstwaarde van nijverheidsgrond van dit pand en van zijn zeldzaamheidswaarde, aan de N.V. Hainaut-Sambre een vergoeding toekomst van 50 fr. — 21,60 fr. = 28,40 fr. per m²;

Overwegende dat het *pand ten noorden* van de onteigende strook zijn wezenlijke aanwendings- en toekomstwaarde van nijverheidsgrond blijft behouden;

Overwegende dat zijn zeldzaamheidswaarde vermindert werd in dezelfde mate als de vermindering van zijn oppervlakte; dat die oppervlakte industriegrond verminderd werd met de oppervlakte van de onteigende strook (9 ha. 44 a. 89 ca.) en deze van het zuidelijk pand (24 ha. 60 a.) samen 34 ha. 04 a. 89 ca.; dat het verlies van die zeldzaamheidswaarde vergoed werd door de meerprijs toegekend, wegens hun zeldzaamheidswaarde, aan die 34 ha. 04 a. 89 ca.; dat m.a.w. de aan deze laatste toegekende meerprijs wegens zeldzaamheid, overeenstemt met de meerprijs theoretisch nodig om het noordelijk pand opnieuw uit te breiden tot een geheel van ca. 133 ha. industriegrond;

Overwegende dat het hier niet dienend is, te weten of deze uitbreiding al dan niet in werkelijkheid mogelijk is; dat het volstaat dat de onteigende in geld vergoed wordt voor de verloren waarde; dat immers, om als industriegrond in het algemeen te kunnen dienen, niet per se een oppervlakte als deze van het origineel terrein vereist is;

Overwegende dat terloops mag aangestipt worden dat de vraag nopens de feitelijke mogelijkheid tot nieuwe uitbreiding van het overschot echter wel zijn inslag zou kunnen hebben bij een bepaling van de vergoeding voor het verlies van de beweerde geschiktheidswaarde, welke, in de stelling van de onteigende o.m. juist bestaat in een welbepaalde oppervlakte;

Overwegende dat, alhoewel het herstel van het verlies van die beweerde geschiktheidswaarde thans niet onderzocht wordt, in dit verband nochtans ook dient opgemerkt te worden dat, indien het herstel van de verminking, in de toekomst zou gebeuren door vergoeding der kosten van kunstmatige hereniging der twee delen en der hogere produktiekosten, het zuidelijk pand hierdoor in al zijn oorspronkelijke waardebestanddelen zou hersteld worden, zodat de thans ervoor toegekende vergoedingen welke daarop betrekking hebben, zouden moeten verrekend worden;

B. Accessoria.

Overwegende dat bij aan- en verkoop van gronden, de *boomwaarde* in deze streek meestal afzonderlijk gehouden wordt; dat, alhoewel de heer deskundige de boomprijs compenseert, partijen akkoord blijken te zijn om deze afzonderlijk aan te rekenen; dat zij bovendien hetzelfde bedrag van 1.200.000 fr. vooropzetten;

Overwegende dat het zuidelijk overblijvend deel, in de hier gehuldigde stelling, waardeloos is als industriegrond; dat zijn vervanging door industriegrond, zijn verkoop en aankoop van andere impliceert; dat aldus de *wederbeleggingsvergoeding* van 19 % ook dient berekend te worden op de overblijvende waarde van dit zuidelijk pand, zijnde $26,60 \times 246.000 = 5.313.600,-$;

Overwegende dat het de rechtbank voorkomt dat de heer Vrederechter de beleggingsvergoeding in haar geheel, tweemaal aanrekende, daar hij ze toepast op het bedrag van 14.945.495,— fr., overgenomen uit het deskundig verslag, terwijl de heer deskundige in dit bedrag reeds de wederbeleggingsvergoeding begrepen had (blz. 20 lijn 19, 20 en 21 van het verslag);

Overwegende dat de Belgische Staat in deze 19 % ten onrechte « *wachtintresten* » sluit; dat, volgens het tarief van de Kamer der Notarissen van het arrondissement Antwerpen, 19 % beantwoordt aan de kosten van registratie, overschrijving, ereloon enz. voor aankoop van onroerende goederen met schijven van 500.000 fr.;

Overwegende dat anderzijds geen wachttresten verschuldigd zijn in afwachting dat de gelden in onroerende goederen zullen belegd zijn; dat zij immers in middelen en zonder verwijl renteleverend kunnen geplaatst worden op een andere wijze;

Overwegende dat geen betwisting blijkt te bestaan nopens de bedragen van 6.000 fr. voor wederaanpassing van kippenren en afsluiting en 30.000 fr. voor vervroegde inbezitstelling;

Overwegende dat de rechtspraak en rechtsleer verdeeld zijn nopens de toe te passen beginsdelen op de *gedingskosten in zake herziening*;

dat, zelfs indien de gemeenrechtelijke principes toegepast worden, de N.V. Hainaut-Sambre hier niet als bezwijkende partij kan betiteld worden; dat immers, waar zij hic et nunc niet de door haar gevorderde bedragen bekomt, zij er belang bij vindt thans haar gebeurlijke rechten voor de toekomst te zien beveiligen, en hiervoor gebonden was aan de termijn voorzien door art. 9 van de Besluitwet van 3 februari 1947; dat de Belgische Staat anderzijds slechts vermindering van de voorlopig toegekende bedragen bereikt wegens een materiële vergissing in de berekeningen van het voorlopig vonnis, en in de mate van die vergissing;

C. Afrekening.

Overwegende dat aan de N.V. Hainaut-Sambre toekomt als schadeloosstelling voor:

— de onteigende strook:	
	fr. $50 \times 94.489 = 4.724.450,—$
— waardeverlies van het zuidelijk perceel:	
	fr. $28,40 \times 246.000 = 6.986.400,—$
— bomen	1.200.000,—
— wederbeleggingsvergoeding op	
	$4.724.450 + 6.986.400 + 5.313.600$
	$+ 1.200.000 = 18.224.450 \text{ à } 19 \% = 3.462.645,—$
— wederaanpassing ren en afsluiting	6.000,—
— vervroegde inbezitstelling	30.000,—

Samen: 16.409.495,—

Overwegende dat de vergoeding waarvan de herziening gevraagd wordt, voorlopig vastgesteld was op Fr. 17.815.149,—;

Overwegende dat de eis van de NV. Hainaut-Sambre, strekkende tot veroordeling van de Belgische Staat tot betaling van een hoger bedrag, dan ook hic et nunc ongegrond is; dat de vordering van de Belgische Staat, strekkende tot vermindering van dit bedrag anderzijds slechts gegrond is tot beloop van een vermindering op Fr. 16.409.495,—; dat een bedrag van Fr. 17.815.149 geconsigneerd en uitgetrokken zijnde, de N.V. Hainaut-Sambre gehouden is tot terugbetaling van het verschil van Fr. 1.405.654,—;

Om deze redenen,

De rechtbank,

Rechtdoende op tegenspraak,

Na erover beraadslaagd te hebben,

Voegt de zaken ingeschreven op de algemene rol onder nummers 76.827 en 77.049 samen wegens verknachtheid.

Verklaart de hoofdvorderingen ontvankelijk.

Verklaart de hoofdeis van de N.V. Hainaut-Sambre hic et nunc ongegrond en wijst hem in die mate af.

Verklaart de hoofdeis van de Belgische Staat in de hiernabepaalde mate gegrond.

Zegt voor recht dat de voorlopig bij vonnis van de heer Vrederechter van het kanton Zandhoven dd. 14 november 1949 vastgestelde schadeloosstelling herzien en

gewijzigd wordt in die zin dat hic et nunc de aan de N.V. Hainaut-Sambre toekomende onteigeningsvergoeding in hoofdsom Fr. 16.409.495 in plaats van Fr. 17.815.149 bedraagt.

Veroordeelt dienvolgens hic et nunc de N.V. Hainaut-Sambre tot terugbetaling aan de Belgische Staat van de som van Fr. 1.405.654,— (één miljoen vierhonderd en vijf duizend zeshonderd vierenvijftig frank) met de op deze som door de Deposito- en Consignatiekas betaalde intresten, de wettelijke intresten vanaf de datum der uittrekking en de gerechtelijke intresten vanaf de datum der dagvaarding van 16 april 1960, dit alles verminderd met de op het bedrag van Fr. 16.409.495,— verschuldigde wettelijke intresten sedert de datum van de onteigening tot deze van de werkelijke uittrekking, deze laatste wettelijke intresten op hun beurt verminderd met de door de consignatiekas betaalde intresten op de som van Fr. 16.409.495,—.

Verklaart voor zover nodig de in ondergeschikte orde gestelde tegeneisen zonder voorwerp.

Verwijst de onteigenende partij de Belgische Staat tot de kosten van het geding.

Verleent akte aan de Belgische Staat dat hij het geding schat in ieder zijner delen en tegen ieder der partijen op 100.000 Fr. enkel om te voldoen aan de wetten op de bevoegdheid en de aanleg.

Verleent akte aan de N.V. Hainaut-Sambre dat zij het geding schat in elk zijner delen en tegenover elke partij op meer dan 100.000 Fr. enkel wat betreft de bevoegdheid en de aanleg.

NOOT — De partijen hebben in bovenstaand vonnis berust.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE LEUVEN

4 januari 1966.

Voorzitter: M. Peters.

Referendaris: M. Vandenberghe.

Advocaten: Mrs. Nelissen, Koninckx en Van der Beken loco Klein.

1. Wisselbrief en orderbriefjes. — Geen schuldvernieuwing. — Verzuim van de houder zijn rechten uit te oefenen. — Gevolgen.
2. Rekening-courant. — Anatocisme. — Verjaring der intresten.

1. Er is geen schuldvernieuwing als de schuldenaar wissels tot waarborg van de terugbetaling van een lening accepteert.

Wanneer een schuldenaar aan zijn schuldeiser wissels endosseert, getrokken op een van zijn schuldenaars, dan brengt zulks geen schuldvernieuwing mede, tenzij zou blijken dat het tegenovergestelde werd overeengekomen.

De schuldeiser behoudt, zelfs als de wissels verjaard zijn, de rechten die aan zijn oorspronkelijke titel van schuldverordening verbonden zijn.

Indien de derde houder der wissels verzuimd heeft zijn rechten tegen de betrokkene uit te oefenen, komt de schade die hij daardoor aan de endossant berokkent, in compensatie van de oorspronkelijke schuld van de endossant tegenover de derde houder.

2. Art. 1154 B.W. is niet van toepassing op de rekening-courant.

Principieel is de vijfjarige verjaring van art. 2277 B.W. niet van toepassing op de intresten van een rekening-courant; dit geldt echter slechts zolang de

rekening open blijft en het saldo ervan niet bepaald is.

Brouwerijen Artois t/ Beuken en Bartholomé

Aangezien de vordering strekt tot veroordeling van verweerder Beuken Jean tot betaling van 136.712 frank, zijnde het bedrag dat hij zou verschuldigd blijven ingevolge verschillende leningen en die hem door aanlegster werden toegestaan; dat tweede verweerder, Bartholomé Albert, zich solidair borg stelde voor een van deze leningen en derhalve zijn solidaire veroordeling gevraagd wordt voor het saldo van de som van 44.953 frank dat op deze lening nog zou verschuldigd blijven; met de gerechtelijke intresten en de gerechtskosten;

Aangezien blijkens de bestanddelen der zaak de op-eenvolgende rechtsbehandelingen tussen de partijen als volgt kunnen worden samengevat:

1) op 26 november 1951 wordt een eerste lening toegestaan aan eerste verweerder: 30.000 frank, rentevoet 6 %, terugbetaalbaar op 1 januari 1952 met ondertekening «als waarborg» van een wissel van 30.000 frank;

2) op 19 december 1951, tweede lening: 45.000 frank, rentevoet 6 %, terugbetaalbaar op 31 januari 1952;

ondertekening voor de twee leningen samen van een wissel «tot waarborg» van 75.525 frank, intresten inbegrepen met vervaldag op 31 januari 1952;

3) vervanging van voormelde onderhandse akten van lening en de wissels in waarborg ervan ondertekend, door een notariële akte met hypothecaire waarborg in vierde rang; het bedrag wordt betaalbaar gesteld met 1.500 frank per maand; wissels voor de te vervallen afkortingen, met intresten inbegrepen, worden als waarborg ondertekend, zijnde 57 wissels van 1.500 frank en één van 1.026 frank of in totaal: 86.526 frank;

4) bij overeenkomst van 14 november 1952 worden de maandelijkse afkortingen op 2.000 frank gebracht; hiertoe worden bijkomende wissels van 500 frank ondertekend en de te vervallen intresten aangepast;

5) op dezelfde datum wordt een bijkomende lening van 30.000 frank toegestaan met rentevoet van 6 %, terugbetaalbaar met 2.000 fr. per maand vanaf 30 november 1955; wissels worden hiervoor tot waarborg ondertekend; tweede verweerder, schoonbroeder van eerste verweerder, komt voor deze lening tussen als solidaire borg;

6) op 10 oktober 1953, ingevolge overlating door verweerder van zijn handelsfonds, uitgebaat te Lovendegem, aan de echtgenoten Dumont, ondertekenen dezen een reeks wissels van 3.500 frank, door eerste verweerder op hen getrokken; deze wissels worden aan aanlegster geëndosseerd; enkele er van worden betaald, een reeks wordt geprotesteerd en deze blijven, samen met de overige, in het dossier van aanlegster berusten.

Aangezien aanlegster thans liet dagvaarden op basis van de leningovereenkomsten en niet op basis van de wissels die tussen partijen worden aanvaard of overgedragen;

dat, volgens de afrekening ten hoofde der inleidende dagvaarding overgenomen, op de eerste twee leningen voor 75.000 frank in totaal, thans, mét inbegrip der intresten, 91.795 frank zou verschuldigd blijven en op de derde lening van 30.000 frank nog 44.933 frank;

Aangezien verweerders tegen de aldus gestelde vordering inroepen dat de akten van lening te niet gingen omdat zij door aangenomen wissels werden vervangen en, in ieder geval, door de wissels aangenomen door de echtgenoten Dumont, die aan aanlegster geëndosseerd werden en door haar in betaling ontvangen; dat

aanlegster in gebreke bleef haar rechten als derde draagster van deze wissels uit te oefenen en het nodige te doen om deze rechten tegenover hen, als trekkers van deze wissels, te vrijwaren; dat deze wissels overigens sinds lang verjaard zijn; dat het tenslotte ten onrechte én in strijd met artikel 1154 B.W. is dat aanlegster samengestelde intresten aanrekent.

I.

Aangezien de wissels, die verweerders als betrokkenen voor aanlegster aanvaardden, zeker geen novatie medebrachten vermits in de verschillende akten van lening uitdrukkelijk voorzien was dat de wissels «als waarborg» voor de terugbetaling der leningen worden aanvaard; dat derhalve, vermits vaststaat dat deze wissels reeds lang vervallen zijn en dat verweerders hun wisselschuld niet betaald hebben, vaststaat dat aanlegster de rechten mag uitoefenen voorzien in de lening-overeenkomsten (Rép. Prat. Droit Belge, V° Traite, nr. 848 en vlgde);

Aangezien hetzelfde geldt voor de wissels door verweerders getrokken op de echtgenoten Dumont en die aan aanlegster geëndosseerd werden; dat, wanneer een schuldenaar aan zijn schuldeiser wisselbrieven endosseert, getrokken op een van zijn eigen schuldenaars, zulks geen schuldvernieuwing medebrengt tenzij zou blijken dat het tegenovergestelde overeengekomen werd (Brussel 15 januari 1914, Jur. Comm. Brux. 253; Hrb. Sint-Niklaas 12 december 1939, R.W. 1939-1940, 522; Antwerpen 1 december 1939, R.W. 1939-1940, 1337; Brussel 16 mei 1934, B.J. 583);

dat ter zake uit niets blijkt dat, bij het endosseren van de wissels, aangenomen door de echtgenoten Dumont, het inzicht der partijen was de schuld, spruitend uit de leningsovereenkomsten als betaald te aanzien, de wisselschuld in vervanging er van komend; dat overigens het tegenovergestelde blijkt uit de omstandigheid dat aanlegster in het bezit werd gelaten van de wissels die vroeger door verweerders voor aanvaarding werden ondertekend (Rép. Prat. Droit Belge V° Traite nr. 854 tot 856);

Aangezien het om dezelfde redenen ten onrechte is dat verweerders inroepen dat al de kwetstige wissels verjaard zijn; dat, niettegenstaande de wisselverjaring, de schuldeiser de rechten verbonden aan zijn oorspronkelijke titel van schuldvordering behoudt en de uitvoering er mag van vervolgen (Rép. Prat. ib. nr. 869-870);

Aangezien evenwel één voorbehoud dient gemaakt in dit verband, namelijk voor het geval dat aanlegster, als draagster op de vervaldag der wissels op de echtgenoten Dumont getrokken, door haar nalatigheid schade aan verweerders zou berokkend hebben met hen te beletten nuttig ten gepasten tijde hun rechten tegen de echtgenoten Dumont uit te oefenen;

dat de zienswijze van Fontaine, De la lettre de change et du billet à ordre, Brussel 1934, bijgetreden door de Rép. Prat. du Droit Belge, V° Traite, nrs. 867 en 868, dient aanvaard, luidens dewelke de schade, spruitend uit de nalatigheid van de derde houder der wissels, in compensatie dient te komen van de oorspronkelijke schuld en het dan ook billijk is de beslissing betreffende de oorspronkelijke schuldvordering desgevallend geschorst te houden tot bewezen is dat geen schade volgde uit de nalatigheid van de derde houder der wissels;

Aangezien uit de overgelegde bescheiden blijkt dat de echtgenoten Dumont drie der wissels, die zij voor aanvaarding ondertekenden, betaalden; dat de 13 volgende geprotesteerd werden en de overige zelfs niet meer aangeboden werden; dat ook nooit rechtsvervol-

gingen werden ingespannen tegen de echtgenoten Dumont;

Aangezien evenwel uit de uitleg door aanlegster in dit verband verstrekt en die door verweerders niet wordt betwist, blijkt dat die wissels door de echtgenoten Dumont werden aanvaard in betaling van de overname van het handelsfonds van eerste verweerder te Lovendegem; dat evenwel deze overlating te niet ging omdat eerste verweerder aan de overnemers zijn huurrecht op het huurhuis, waar de handel uitgebaat werd, niet rechtsgeldig kon overdragen zodat hij tenslotte — en dus ook de echtgenoten Dumont — op vervolging van de eigenaar werd uitgedreven;

dat hieruit dient afgeleid dat indien principieel aanlegster, als derde draagster, de betaling van de wissels tegen de echtgenoten Dumont had kunnen vervolgen, verweerders niettemin geen schade geleden hebben omdat zulks niet gebeurde daar de echtgenoten Dumont tegenover hen konden doen gelden dat de overeenkomst, op basis derwelke zij de wissels aanvaardden, nietig was;

Aangezien aanlegster aldus gerechtigd is, op basis van de oorspronkelijke leningsovereenkomsten, betaling te vervolgen van de bedragen die door verweerders verschuldigd blijven;

II.

Aangezien desbetreffend verweerders ten onrechte inroepen dat aanlegster in haar afrekening, in strijd met de voorschriften van artikel 1154 B.W., intresten op de vervallen intresten aanrekent;

dat in de leningsovereenkomsten uitdrukkelijk voorzien wordt dat de afrekening tussen partijen voor de toegestane leningen zal gebeuren op een «lopende rekening» die op hun naam zou worden geopend; dat thans algemeen wordt aanvaard dat artikel 1154 B.W. niet van toepassing is op lopende rekeningen (Zie Rép. Prat. Droit Belge, V° Comptes Courants, nr. 210 en vlgde; Cass. 27 februari 1930, Pas. I, 1203;

Aangezien verweerders evenwel terecht de verjaring voor de aangerekende intresten inroepen; dat principieel voor lopende rekeningen de vijfjarige verjaring van art. 2277 B.W. niet van toepassing is; dat zulks evenwel slechts geldt zolang de lopende rekening open blijft en het saldo er van niet bepaald is omdat er, tot op dit ogenblik, geen eigenlijke intresten verschuldigd zijn (Rép. Prat. loco cit. nr. 216);

dat dient aanvaard dat voor de kwestige leningen de lopende rekeningen open bleven tot de datum der laatste betaling die door verweerders of voor hun rekening werd gedaan; dat aldus de afrekening voor de eerste twee leningen als afgesloten dient aangezien op 15 december 1953 en voor de derde op 1 februari 1956;

dat op deze data de verschuldigde bedragen respectievelijk van 85.416,10 fr. — 38.842 fr. = 46.574 fr. en 37.840 fr. — 10.000 fr. = 27.840 fr. waren;

dat hierop 5 jaren intrest aan 6 % dienen toegekend, zijnde 13.972 fr. en 8.352 fr. zodat de schulden op de datum der inleidende dagvaarding respectievelijk 60.546 fr. en 36.192 fr. bedroegen;

Om deze redenen:

De Rechtbank,

Alle andere en meer omvattende besluiten verwerpend;

Veroordeelt eerste verweerder tot betaling aan aanlegster der som van 96.738 frank en tweede verweerder, solidair met hem, tot betaling van het bedrag van 36.192 frank, hierin begrepen, mét de gerechtelijke intresten op deze respectievelijke bedragen;

Veroordeelt eerste verweerder tot al de gerechtskosten met inbegrip van de kosten van uitvoering van het vonnis en tweede verweerder, solidair met hem, tot één derde er van met solidariteit tussen beide verweerders voor het minuitrecht op de veroordeling van 36.192 frank en de kosten voor de uitvoering van dit bedrag;

Verklaart het vonnis uitvoerbaar bij voorraad niet tegenstaande elke voorziening en zonder borgstelling.

VREDEGERECHT TE NAZARETH

13 oktober 1965.

Vrederechter: M. C. Van Malderen.

Advocaten: Mrs. W. De Clercq en S. Verhelst.

Landpacht. — Recht van voorkoop. — Bouwgrond. — Geen voorafgaande erkenning door de vrederechter vereist. — De uitzondering kan als verweermiddel en exceptie tegen een eis van de pachter, gesteund op miskenning van zijn recht van voorkoop, opgeworpen worden.

De wet op het recht van voorkoop is als uitzonderingswet die het eigendomsrecht beperkt, van strikte interpretatie.

Artikel 1778 *sexies*, 8e Burg. Wb. verwijst eenvoudig naar artikel 1774, § 2, III en § 3 Burg Wb. Hieruit volgt dat de pachter geen aanspraak zal kunnen maken op het recht van voorkoop, indien ter gelegenheid van een geschil voor de vrederechter, door deze laatste wordt erkend dat de verkochte gronden bouwgronden waren op het ogenblik van de verkoop. Hij kan dit evenmin als hij de rechtsgeldigheid van een pachttopzeg van drie maand kan betwisten, gesteund op het karakter van bouwgrond van het perceel waarvoor de opzeg werd betekend, wanneer ter gelegenheid van een geding tot geldig- en vanwaardeverklaring van de opzeg, de vrederechter aan dit perceel het karakter van bouwgrond toekent.

De verkoper-verpachter kan zich vóór elke verkoop tot de bevoegde vrederechter wenden om het karakter van bouwgrond te doen vaststellen, maar is hiertoe niet verplicht gezien hij dit karakter van bouwgrond kan opwerpen als exceptie tegen de eis van de pachter gesteund op de miskenning van zijn recht op voorkoop. Alleen artikel 1778, *sexies*, 9° B.W. vereist de voorafgaandelijke tussenkomst van de vrederechter.

Volckaert H. t./ Sintobin J.

Gezien de regelmatig geboekte dagvaarding van 11 september 1964 van gerechtsdeurwaarder Gérard Kerckhof te Izegem, ingeschreven op de Algemene Rol onder nummer 3276 en strekkende tot veroordeling van verweerder in betaling van schadevergoeding wegens niet naleven van het recht van voorkoop bij verkoop van pachtgoederen in genot bij eiser, te weten 37.500 frank voor een verkoop van 8 april 1963, 39.790 frank voor een verkoop van 8 april 1963 aan de heer De Lange, 51.221 frank voor een verkoop van 8 juli 1963 aan de heer Schamp, van 44.252 fr. voor een verkoop van 23 juli 1963 aan de heer Van Hauwaert, van 50.320 frank voor een verkoop van 16 september 1963 aan de heer Strumane en van 55.630 frank voor een verkoop van 4 februari 1964 aan de heer Georges Claeys;

Overwegende dat oorspronkelijke verweerder in de loop van het geding overleed en zijn erfgenamen, bij monde van hun raadsman, Mr. Verhelst, advocaat bij

het Hof van beroep te Gent, verklaarden het geding te hernemen;

Overwegende dat verweerders voorhouden dat de verkochte goederen geen aanleiding gaven tot toepassing van het recht van voorkoop omdat ze enerzijds bouwgronden zijn en, anderzijds, omdat eiser dit uitdrukkelijk erkende;

Overwegende dat eiser in een geschreven stuk getiteld « Kennisgeving van verkoop en verdeling van pachtprijs » op 7 januari 1964 door hem ondertekend met de vermelding « gelezen en goedgekeurd » zou afstand gedaan hebben van zijn recht van voorkoop slaande op de gronden die het voorwerp uitmaken van de in de dagvaarding vermelde verkopen ter uitsluiting van de laatste van 4 februari 1964;

Overwegende dat er hier geen spraak kan zijn van een wettige afstand van het recht van voorkoop;

Overwegende dat de pachter gedurende de pacht slechts afstand van het recht van voorkoop, zo van de uitoefening als van de gevolgen ener miskenning zijner rechten, kan doen in een authentieke akte of door een verklaring op ondervraging afgelegd voor de bevoegde vrederechter (artikelen 1774, laatste lid en 1778 septies, 2de lid B.W.);

Overwegende dat weliswaar de imperatieve bepalingen van de pachtwet en de wet op het recht van voorkoop niet toelaten dat de rechter van ambtswege een vormnietigheid van de afstand van pacht of recht van voorkoop zou inroepen, en, bij stilzwijgen van de pachter uit bepaalde handelingen kan afleiden dat hij wel degelijk afstand deed; dat evenwel die afstand uit handelingen zou moeten blijken die voor geen andere uitleg vatbaar zijn, hetgeen terzake niet het geval is;

Overwegende dat eiser terecht voorhoudt dat door een stuk te ondertekenen na verkoop waarin de gronden als bouwgronden worden betiteld en hem een andere pachtverdeling wordt voorgesteld, hij geenszins het inzicht te kennen gaf te erkennen dat de gronden werkelijk bouwgronden waren en nog minder dat hij geen verdere aanspraken zou maken op de rechten, die hem ingevolge de miskenning van het recht van voorkoop, toebedeeld werden;

dat hij trouwens bijna onmiddellijk daarna, wanneer hij inzag dat het door hem getekend stuk tegen hem en zijn bedoelde wil zou kunnen geïnterpreteerd worden, protest aantekende en zich beriep op schadeloosstelling wegens schending van het recht van voorkoop;

dat hierbij niet uit het oog mag verloren worden dat de rechtsvoorganger van verweerders bij het verlijden der verkoopakte van 4 februari 1964 wel het recht van voorkoop wou naleven, alhoewel het verkocht perceel een geheel met de vroegere verkochte percelen uitmaakte;

Overwegende dat eiser verder voorhoudt dat de uitzonderingen op het recht van voorkoop van de pachter steunende op het karakter van bouwgronden der verkochte gronden, slechts van toepassing zullen zijn zo, vóór alle verkoop, dit karakter, bij ontstentenis van vermelding in de pachtovereenkomst, door de vrederechter werd erkend;

Overwegende dat deze stelling toevoegt aan de wet op het recht van voorkoop die, als uitzonderingswet die het eigendomsrecht beperkt, van strikte interpretatie is;

Overwegende dat, waar artikel 1778 sexes, 8° B.W. eenvoudig verwijst naar artikel 1774, § 2, III en § 3 B.W., de pachter geen aanspraak zal kunnen maken op het recht van voorkoop indien, ter gelegenheid van een geschil voor de vrederechter door deze laatste wordt erkend dat de verkochte gronden bouwgronden waren op het ogenblik van de verkoop, evenmin dus als bij

de rechtsgeldigheid van een opzeg van drie maanden gesteund op het karakter van bouwgrond van het perceel waarvoor hij betekend werd, zal kunnen betwisten indien, ter gelegenheid van een geding tot geldig-en vanwaardeverklaring van de opzeg, de vrederechter aan dit perceel het karakter van bouwgrond toekent;

Overwegende dat, zo de verkoper-verpachter zich vóór elke verkoop tot de bevoegde vrederechter kan wenden om het karakter van bouwgrond van de te verkopen grond te doen vaststellen op tegensprekelijke manier en het recht van voorkoop van de pachter te zien tenietdoen, hij hiertoe niet verplicht is en dit karakter van bouwgrond kan opwerpen als exceptie tegen een eis van de pachter gesteund op de miskenning van zijn recht op voorkoop; dat trouwens alleen artikel 1778, sexties, 9° B.W. de voorafgaandelijke tussenkomsst van de vrederechter vereist;

Overwegende dat het in deze omstandigheden aangewezen is dat wij ons ter plaatse gaan vergewissen van het karakter der verkochte goederen op de respectievelijke data van de verkopen en met dien verstande dat alleen rekening zal gehouden worden met de werkelijke toestand zoals hij zich voordeed op 8 april 1963, datum van de verkoop van het eerste perceel;

Overwegende dat verweerders zich hiertegen niet kunnen verzetten om de enkele reden dat er geen plan van aanleg goedgekeurd bij Koninklijk besluit zou bestaan alsmede een door de gemeente goedgekeurd verkavelingsplan;

Overwegende dat zo dergelijke administratieve beschikkingen een leiddraad kunnen zijn voor de rechter zij hem geenszins verbinden gezien hij soeverein, mede als gevolg van het principe der scheiding van machten, oordeelt over het karakter der goederen;

dat dit beslissingsrecht hem trouwens zo duidelijk door de pachtwet en de wet op het recht van voorkoop wordt voorbehouden ter uitsluiting van elke invloed van administratieve beslissingen, dat de wetgever van 1 februari 1963, die nochtans in dit verband de in rechtsleer en rechtspraak verdedigde stellingen voorwat de toepassing van artikel 1774, § 2, III en § 3 kende, geen de minste rekening hield met de administratieve beschikkingen;

Om deze redenen,

Wij Vrederechter,

Rechtdoende op tegenspraak en in eerste aanleg,

— Ontvangen de eis,

— Vóórleer over de grond te beslissen,

— Zegen dat Wij Ons op dinsdag 19 oktober 1965, om 16 uur in de namiddag, ter plaatse, Heirweg, De Pinte, zullen begeben;

— Verzoeken partijen voor zoveel mogelijk op die datum een algemeen bebouwingsplan van het voorjaar 1963 in de Heirweg te De Pinte voor te leggen.

— Reserveren de kosten.

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

WERKRECHTERSRAAD IN BEROEP TE GENT

Kamer voor Bedienden. - 21 juni 1965.

Voorzitter : M. Duchène.

Advocaten : Mrs. De Rycke en De Souter.

Bediendenovereenkomst. — Verbreking. — Kan niet ongedaan worden gemaakt, dan met instemming der partijen.

De partij, die door een eenzijdige verbreking een einde heeft gemaakt aan een bediendenovereenkomst, kan niet zonder instemming van de tegenpartij die verbreking ongedaan maken om de verbroken overeenkomst te doen herleven.

Provinciaal Leen- en Kredietcentrum t/ Pauwels.

Gezien de stukken, onder meer het vonnis tussen partijen op tegenspraak gewezen door de Werkrechtshof te Gent, Kamer voor bedienden, de 9e maart 1965;

Aangezien appellante tegen dit vonnis tijdig en regelmatig hoger beroep heeft ingesteld;

Aangezien bij exploit dd. 30 oktober 1964 van gerechtsdeurwaarder Raoul Geldof te Merelbeke geïntimeerde de appellerende vennootschap heeft doen dagvaarden in betaling van 1) de som van 41.400,— frank (4 x 10.350,— fr.) als vergoeding uit hoofde van onrechtmatige beëindiging der dienstbetrekking en 2) de som van 2.160,— frank als vakantiegeld;

Aangezien enkel de eis tot betaling van 41.400,— frank als vergoeding wegens contractbreuk nog een punt van geschil is, daar het gevorderde vakantiegeld op 23-11-1964 door appellante werd betaald;

Aangezien het vaststaat :

1) dat geïntimeerde, die als bediende bij appellante werkzaam was, op 2-12-1963 zijn legerdienst heeft aangevangen;

2) dat bij aangetekend schrijven dd. 30-12-1963 appellante aan geïntimeerde het volgende liet weten : « Ingevolge omstandigheden door U zelf gewild zal het ons onmogelijk zijn U opnieuw in dienst te nemen »;

3) dat in een aangetekend schrijven dd. 25-3-1964 geïntimeerde de appellante er op wees dat haar schrijven dd. 30-12-1963 strijdig was met de bepalingen der wet op het bediendencontract en dat hij zich nog altijd in dienst beschouwde;

4) dat appellante het schrijven dd. 25-3-1964 van geïntimeerde onbeantwoord liet en dat bij brief dd. 28-4-1964 de raadsman van geïntimeerde aan appellante liet weten dat door haar opzegging dd. 30-12-1963 zij zich schuldig had gemaakt aan contractbreuk en uit dien hoofde tot schadevergoeding was verplicht;

5) dat bij brief dd. 29-4-1964 de raadsman van appellante aan de raadsman van geïntimeerde liet weten dat de opzegging door zijn cliënte op 30-12-1963 gegeven als ongeldig en niet bestaande mocht beschouwd worden en geïntimeerde na beëindiging van zijn legerdienst opnieuw bij zijn cliënte mocht komen werken;

6) dat in een schrijven dd. 5-5-1964 de raadsman van geïntimeerde aan de raadsman van appellante mededeelde dat op het voorstel dat de brief dd. 29-4-1964 inhield niet kon worden ingegaan;

Aangezien appellante laat gelden dat de eerste rechter ten onrechte beslist heeft dat zij contractbreuk heeft gepleegd;

Dat zij aanvoert dat, na te hebben ingezien dat de door haar op 30-12-1963 gegeven opzegging niet rechtmatig was, zij aan geïntimeerde berichtte dat zij deze opzegging ongedaan maakte en dat hij na afloop van

zijn militaire dienst terug bij haar in dienst kon treden;

Aangezien appellante bedoelde opzegging eerst herriep, nadat zij de 28-4-1964 door de raadsman van geïntimeerde er op gewezen werd dat zij de dienstbetrekking had verbroken en gehouden was uit dien hoofde een vergoeding van 41.400,— frank te betalen;

Dat uit het feit dat appellante de brief dd. 25-3-1964 van geïntimeerde niet beantwoordde deze laatste met reden mocht afleiden dat appellante volhardde bij haar weigering de dienstbetrekking voort te zetten; dat vanzelfsprekend geïntimeerde zich dan ook gewend heeft tot een raadsman ten einde zijn rechten voortvloeiende uit de eenzijdige verbreking der dienstbetrekking te doen gelden;

Dat het voorstel van appellante om de dienstbetrekking voort te zetten enkel is gekomen nadat geïntimeerde door bemiddeling van zijn raadsman zijn gewettigde aanspraak op vergoeding had laten gelden en dat alsdan het aan geïntimeerde vrijstond op dit voorstel in te gaan of het te verwerpen;

Dat niet kan betwist worden dat de op 30-12-1963 door appellante gezonden brief als een verbreking der dienstbetrekking moet worden aangemerkt; dat appellante van wie de verbreking is uitgegaan daar niet meer zonder de goedkeuring van geïntimeerde kon op terugkomen; dat men een eenmaal verbroken contract niet door een eenzijdige wilsverklaring kan doen herleven;

Dat, vermits er geen wilsovereenstemming van beide partijen was voor het herstellen der dienstbetrekking, de eerste rechter terecht beslist heeft dat appellante schuldig is aan contractbreuk en derhalve tot schadevergoeding is gehouden;

Aangezien de vergoeding waarop geïntimeerde aanspraak heeft een som bedraagt die gelijk is aan zijn bezoldiging over een periode van vier maanden;

Dat appellante niet betwist dat het salaris van geïntimeerde 10.100,— frank per maand bedroeg, zodat geïntimeerde recht heeft op 41.400,— frank;

Dat vruchteloos appellante beweert enkel het bedrag van één maand wedde als vergoeding verschuldigd te zijn;

Om deze redenen :

Het Arbeidsgerechtshof te Gent, Kamer voor Bedienden, rechtdoende op tegenspraak;

Gelet op artikel 24 der wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken;

Alle strijdige besluiten verwerpend;

Verklaart het hoger beroep ontvankelijk, doch niet gegrond; bevestigt derhalve het vonnis waartegen beroep en veroordeelt appellante tot de kosten van beide instanties.

COMMISSIE VAN BEROEP Z.I.V.

Eerste Nederlandstalige Kamer. — 27 september 1965.

Voorzitter : A. Van Den Brulle.

Secretaris-Verslaggever : E. Keereman.

Vrije keuze van arts. — Controle-onderzoek.

De vrijheid van keuze van arts of verplegingsinstelling kan door de verzekerde niet worden ingeroepen wanneer hem door de medische adviseur wordt opgelegd zich aan een controle-observatie te onderwerpen.

De medische adviseur is niet verplicht dit controle-onderzoek voorafgaandelijk aan de huisarts ter kennis te brengen.

Wahler t/ Landsbond der Christelijke Mutualiteiten

Overwegende dat het hoger beroep van oorspronkelijk eiseres voldoet aan de voorwaarden voor ontvankelijkheid, gesteld bij de artikelen 283 en 284 van het koninklijk besluit van 4 november 1963 tot uitvoering van de wet van 9 augustus 1963 tot instelling en organisatie van een regeling voor verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering;

Overwegende dat oorspronkelijk eiseres op 21 september 1964 bij de Klachtencommissie beroep instelde, hetwelk strekte tot het bekomen van de vernietiging van de beslissing van de adviserende geneesheer, volgens dewelke de uitkeringen geschorst werden vanaf 14 september 1964 tot op de dag dat zij zich uit eigen beweging ter observatie zou aanbieden in de Imeldakliniek te Bonheiden;

Overwegende dat de adviserende geneesheer zijn beslissing nam in toepassing van artikel 70, §4, van de wet van 9 augustus 1963 en aan oorspronkelijke eiseres betekende op 17 september 1964;

Overwegende dat de Klachtencommissie terecht van oordeel was dat het beroep voldeed aan de voorwaarden van ontvankelijkheid, gesteld bij de artikelen 271 en 272 van het koninklijk besluit van 4 november 1963, en het beroep ontvankelijk verklaarde;

Overwegende dat oorspronkelijke eiseres in haar beroepschrift aanhaalde: — dat ze na 12 dagen ziekte verplicht werd in observatie te gaan zonder dat haar huisarts op de hoogte gesteld werd;

dat, wanneer de adviserende geneesheer een observatie vroeg, zij toch nog altijd de vrijheid van keuze, wat betreft de plaats en de geneesheren voor het uitvoeren der observatie, had;

dat zij haar geval mededeelde aan de syndikale kamer der geneesheren te Antwerpen;

Overwegende dat de verzekeringsinstelling bij schrijven van dd. 30 november 1964 en dd. 27 januari 1965 mededeelde:

dat betrokkene, arbeidsongeschikt sedert 2 september 1964, bij aangetekend schrijven dd. 11 september 1964 voor een observatie op 14 september 1964 opgeroepen werd;

dat betrokkene daaraan geen gevolg gaf en geschorst werd met uitwerking vanaf 14 september 1964;

dat zij daarna de werklozencontrole volgde;

Overwegende dat de Klachtencommissie op 25 mei 1965 de zaak onderzocht en vaststelde dat eiseres bij aangetekend schrijven dd. 11 september 1964 uitgenodigd werd voor een observatie op 14 september 1964;

dat betrokkene aan deze uitnodiging geen gevolg gaf;

dat het ziekenfonds derhalve in huidig geval terecht de bepalingen van artikel 70, §4, van de wet van 9 augustus 1963 had toegepast;

Overwegende dat de Klachtencommissie om deze redenen het beroepschrift ongegrond verklaarde en de beslissing van het ziekenfonds bekrachtigde;

Overwegende dat oorspronkelijk eiseres in haar hoger beroepschrift aanhaalt:

dat de wet de gerechtigden het recht niet ontzegt de plaats en de geneesheer vrij te kiezen, waar en door wie de controle dient uitgevoerd;

dat de deontologie daarenboven gebiedt dat de huisarts of behandelende arts van een en ander op de hoogte wordt gebracht, wat hier niet gebeurde;

dat zij alleen het recht op vrije keuze heeft gevraagd en niet gekregen;

dat de Klachtencommissie bijgevolg voor de toepassing van de wet aanvullende voorwaarden heeft opge-

legd, die daarin geen grond vinden en die strijdig zijn met de essentiële vrijheden van de verzekerde;

Overwegende dat oorspronkelijk verweerder bij schrijven dd. 15 september 1965 een uitgebreid verslag van de adviserende geneesheer overlegt, waarin deze zijn handelwijze motiveert;

Overwegende dat de Commissie van Beroep vaststelt dat het niet wordt betwist dat oorspronkelijk eiseres door de adviserende geneesheer bij schrijven dd. 11 september 1964 voor een observatie in de Imeldakliniek te Bonheiden op 14 september 1964 opgeroepen werd;

Overwegende dat oorspronkelijk eiseres erkent dat de adviserende geneesheer het recht heeft een observatie ter controle op te leggen, doch beweert dat het haar toekomt de geneesheer, die de observatie ter controle dient uit te voeren, aan te duiden, alsmede de plaats van observatie;

Overwegende dat artikel 87 van de wet van 9 augustus 1963, bepaalt:

«De adviserend geneesheren hebben tot taak in te staan, overeenkomstig de bepalingen van deze wet, voor de geneeskundige controle op primaire arbeidsongeschiktheid en de gezondheidsverstrekkingen.»;

Overwegende dat deze beschikkingen insluiten dat de adviserende geneesheer zelf het controle-onderzoek mag doen of de geneesheren, die het bijzonder onderzoek behoren te verrichten, mag aanduiden, alsook de datum en plaats van het onderzoek mag vaststellen; dat artikel 7 van het koninklijk besluit van 31 december 1963 trouwens voorziet dat het formulier «erkenning van de arbeidsongeschiktheid» plaats, datum en uur opgeven waarop betrokkene zich voor een onderzoek moet melden;

Overwegende echter dat de adviserende geneesheer bij de gebruikmaking van zijn controlebevoegdheid niet zekere grenzen, die als redelijk worden aangezien, mag overschrijden; dat de aan oorspronkelijke eiseres opgelegde observatie te Bonheiden binnen deze redelijke grenzen blijft;

Overwegende dat artikel 74 van de wet van 9 augustus 1963 voorziet dat om de in artikel 23 van dezelfde wet bedoelde geneeskundige verstrekkingen te verkrijgen, de rechthebbenden zich vrijelijk kunnen wenden tot ieder door de Minister van Volksgezondheid en het Gezin erkende verplegingsinrichting; dat het in huidig geval echter om een controleobservatie ging, welke volledig ten laste van de verzekeringsinstelling was, en niet om een bij artikel 23-7° van de wet van 9 augustus 1963 bedoelde opname in een ziekenhuis ter observatie, waarvoor de rechthebbende slechts de bij de wettelijke regeling voorziene tussenkomst van de ziekteverzekering geniet kan; dat het middel van oorspronkelijk eiseres, geput uit dit artikel 74, niet opgaat;

Overwegende dat het niet verwittigen van de huisarts door de adviserende geneesheer dat betrokkene een controleonderzoek dient te ondergaan, deze laatste niet ontslaat van de opgelegde controle; dat oorspronkelijke eiseres haar huisarts immers zelf had kunnen verwittigen; dat anderzijds de adviserende geneesheer de bevindingen van het controleonderzoek slechts na dit onderzoek aan de huisarts kan mededelen; dat dit onderzoek hier niet plaats greep, zodat er dan ook geen sprake kan zijn dat de adviserende geneesheer de vaststellingen gedaan tijdens de observatie had moeten ter kennis van de huisarts brengen;

Gelet op artikel 51 van de wet van 14 februari 1961; Gelet op de artikelen 70, § 4, 74, 87, 100 en 143 van de wet van 9 augustus 1963;

Gelet op het koninklijk besluit van 4 november 1963,

inzonderheid op de artikelen 257 tot en met 259, 262, 283 tot en met 294 en 300;

Om deze redenen,

Beslist :

dat het hoger beroep van oorspronkelijke eiseres ontvankelijk is, doch ongegrond;

dat de beslissing van de Klachtencommissie bevestigd wordt.

Tegen deze beslissing kan hoger beroep worden ingesteld bij de Raad van State binnen 60 dagen van uitgifte der beslissing.

EUROPEES RECHT

Twee prejudiciële beslissingen van het Hof van Justitie betreffende verordening nr. 3 (sociale zekerheid van migrerende werknemers).

Zaak 33/65 — Adrianus Dekker, wonende te Utrecht, tegen de Bundesversicherungsanstalt für Angestellte te Berlijn.

In deze zaak, die voor het Landessozialgericht te Berlijn aanhangig is, heeft het Hof naar aanleiding van een verzoek tot het geven van een prejudiciële beslissing overeenkomstig artikel 177 van het EEG-Verdrag op 1 december 1965 beslist dat de bedragen die een aanvulling op het pensioen vormen en bestemd zijn tot financiering van de ziekteverzekering van de pensioentrekken, niet zijn « verstrekkingen in natura » in de zin van artikel 22 van verordening nr. 3 van de Raad inzake de sociale zekerheid van migrerende werknemers.

Volgens artikel 22, lid 2, van verordening nr. 3 geldt dat, wanneer de rechthebbende op een pensioen of een rente, verschuldigd krachtens de wettelijke regelingen van een of meer Lid-Staten, woonachtig is op het grondgebied van een Lid-Staat waar zich geen van de organen bevinden die dat pensioen of die rente verschuldigd zijn, de verstrekkingen in natura aan hemzelf worden gedaan alsof hij in het genot was van een pensioen of rente, verschuldigd op grond van de wettelijke regeling van het land van zijn woonplaats, mits hij volgens deze wettelijke regeling recht op de verstrekkingen heeft.

Met betrekking tot het begrip « verstrekkingen in natura » meende de Commissie dat dit slechts betrekking heeft op de behandeling die daadwerkelijk aan een verzekerde wordt toegekend wanneer en omdat er sprake is van verzekering. Daarentegen zijn volgens de Commissie de bedragen, toegekend door een instelling die het pensioen verschuldigd is, en uitsluitend beogen een ziekteverzekering in het leven te roepen of te handhaven, doch die geen enkel verband houden met de werkelijke aanwezigheid van een verzekeringsgeval, geen « verstrekking in natura » in de zin van deze bepaling.

Het Hof van Justitie heeft deze opvatting gedeeld.

Zaak 44/65 — Hessische Knappschaft tegen Maison Singer en Fils en tegen de heer Stadelwieser.

In deze zaak, die overeenkomstig artikel 177 van het Verdrag door de Cour d'Appel de Colmar naar het Hof van Justitie was verwezen, heeft het Hof op 9 december 1965 arrest gewezen.

De door de Cour d'Appel te Colmar gestelde vragen

betroffen artikel 52 van verordening nr. 3. Dit artikel heeft betrekking op de subrogatie van organen van sociale zekerheid in het recht op schadevergoeding van een werknemer die schade heeft geleden waarvoor een derde aansprakelijk kan worden gesteld; indien krachtens de op het betrokken orgaan toepasselijke wetgeving deze subrogatie bestaat moet dit recht door de overige Lid-Staten worden erkend.

De Cour d'Appel had twee vragen gesteld :

— de eerste betreffende het toepassingsgebied *ratione personae* van artikel 52;

— de tweede over de kwestie of dit artikel van toepassing is op ongevallen die vóór 1 januari 1959, de datum van inwerkingtreding van verordening nr. 3, zijn voorgevallen.

Ten aanzien van de eerste vraag verwees het Hof naar zijn antwoord in zijn arrest 33/64 van 11 maart 1965, namelijk dat artikel 52 van toepassing is op alle werknemers die bij een stelsel van sociale zekerheid zijn aangesloten, en niet alleen op migrerende werknemers, en zulks voor onverschillig welke schade die op het grondgebied van een Lid-Staat, zelfs zonder verband met het werk, is geleden.

Als antwoord op de tweede vraag zegt het Hof hierbij, de stellingen van de Commissie in de procedure, welke overigens ook door de advocaat-generaal waren gevolgd, overnemend, dat artikel 52 de betrokken organen van sociale zekerheid de bevoegdheid geeft de aansprakelijke derde te vervolgen tot terugbetaling van de uitkeringen die zij uit hoofde van een vóór 1 januari 1959 voorgevallen ongeval hebben toegekend.

BALIELEVEN

Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen

Bezoek aan de haven van Rotterdam

Hemelveertdag stond voor de Vlaamse Conferentie in het teken van toeristische bedrijvigheid in het algemeen, fluviaal-maritieme belangstelling in het bijzonder.

Onder de auspiciën van een welwillende lentehemel kwamen vele confraters al vroeg bij onze haven-buur aan; voor sommigen wellicht een eerste kennismaking met deze stad van rationele planning en bedrijvigheid, voor velen een unieke gelegenheid om, daags na de plechtige opening ervan, een bezoek te brengen aan het merkwaardige nieuwe cultuurcentrum « De Doelen ».

Na de middag was de stad Rotterdam zelf onze gids bij het bezoek aan haar haven. Per autocar ging het westwaarts tot aan de Noordzee, langs indrukwekkende industrie-complexen en opslagplaatsen en even reusachtige werven, ter uitvoering van werken, die ingevolge een minutieuze planning — dikwijls over tientallen jaren — een steeds functioneler en omvangrijker werking van de haven moeten toelaten.

« The biggest in the world », één van de thema's van de zeer deskundige uiteenzetting van onze gids, kwam ons inderdaad als een indrukwekkende realiteit voor, naarmate we, op de terugweg — over het water dit keer —, voeren langs een reeks havenbekkens met een totale oppervlakte van 1.214 ha., langs tientallen drijvende droogdokken, langs een woud van kranen en hijstoestellen voor elke soort van lossen, laden en overslag, langs de modernste uitrustingen voor behandeling van delicate goederen, langs aanlegplaatsen voor het nieuwe roll on-roll off-vervoer, voor transport met containers...

Midden zulke gigantische havenuitrusting blijft een totale zeegoederenoverslag van 113.606.000 ton (in 1964) nóg imponeren.

Jaarlijks lopen dan ook 27.500 zeeschepen en meer dan 200.000 binnenschepen dit knooppunt van wereld-verkeer aan.

De mens, buiten zijn technische of commerciële doening, komt in dit havengebied nog slechts aan bod in kleine reservaten tussen schaarse plukjes groen: een Noors kerkje, een laag quarantaine-ziekenhuis, een eigenaardig « restaurannetje », waarvan de uitbater zijn klanten tot aan hun schip uitgeleide pleegt te doen.

Onze vriendelijke gastheren toonden ons hun stad niet enkel te land en te water, maar zelfs uit de lucht! Bliksemsnel hesen ze ons ten top in de Euromast, waar wat ons beneden had geïmponeerd zich tot een gestyleerd geheel van moderne stedenbouw, om Oude en Nieuwe Maas, Botlek, Europoort en havenbekkens, samensloot.

Deze succes- en waterrijke dag werd tot ieders genoegen besloten met een kruidig Hongaars menu, besproeid door edele substanties, niet uitsluitend op basis van H₂O.

M. C.

MEDEDELINGEN

Vereniging « Handelsrecht »

Rotterdam. - Eendrachtsweg, 61

« De Vereeniging Handelsrecht » maakt bekend dat zij omstreeks medio juni 1966 voor haar leden en begunstigers zal uitgeven het bekroonde antwoord op de door haar in april 1965 uitgeschreven prijsvraag, waarbij werd verzocht een antwoord op de vraag:

Verdient het — met inachtneming van ervaringen elders — aanbeveling de « eenmanszaak » in de Nederlandse wet te regelen, en zo ja, in welke zin?

Het bekroonde antwoord is van Mr. F. Molenaar, bedrijfsjurist te Rotterdam, en zal verschijnen onder de titel « Orde op zaken ».

Belangstellenden kunnen zich voor het lidmaatschap van de vereniging aanmelden bij de secretaris-penningmeester, Eendrachtsweg 61 te Rotterdam. De contributie bedraagt voor natuurlijke personen f 5,— per jaar. Voor niet-leden bedraagt de prijs van « Orde op zaken » f 10,— per exemplaar.

TIJDSCHRIFTEN

Tijdschrift voor Sociale Wetenschappen, jg. 1966 - nr. 1:

Versichelen M. en Van Parijs H., Gezinsbudget en levenswijze van op rustgestelde arbeiders en bedienden. Een onderzoek te Gent. — Rousseau L. en Quenon J.,

De Vakbonden en de administratieve automatisme. — Missorten W., De bepaling van de optimale marktstrategie.

Nederlands Juristenblad, jg. 1966 - nr. 21:

Kan J. M., Proeve van een nieuwe Grondwet: Inleiding. — Zonderland P., Geluidhinder als uitdaging van het recht II (slot). — Fortuyn G. B., De plaats waar een zeeschip thuis behoort. — Van Meerwijk P. W. C. C. M., Wetboek van strafrecht.

Advokatenblad, jg. 1966 - nr. 5:

Roesel M. I., Verplichting tot rechtsbijstand - een anachronisme. — Mathuizen J. K. M., In memoriam. — Boekman S., Landelijke pleitwedstrijden van de Jonge Balie te Utrecht. — Verpaalen O. C. A., Het Deken-appel.

Rechtsgeleerd Magazijn Themis, jg. 1966 - nr. 2:

Schoordijk H. C. F., Klassen-Eggens-Luijten en de methode van rechtsvinding.

Journal des Tribunaux, jg. 1966 - nr. 4533:

Tunc A., Pour une loi sur les accidents de la circulation.

Revue Générale des Assurances et des Responsabilités, jg. 1966 - nr. 5:

Fonteyne J., Le « projet Tunc ».

Recueil Dalloz Sirey (Parijs), jg. 1966 - nr. 18:

Léauté J., Pour une responsabilité de la puissance publique en cas de détention préventive abusive.

Revue du Droit Public et de la Science Politique en France et à l'étranger, jg. 1966 - nr. 2:

Stainov P., La théorie des contrats administratifs et le Droit socialiste. — Bockel A., La condition juridique du stagiaire dans le régime français de la fonction publique.

Revue Française de Science Politique, jg. 1966 - nr. 2:

Goguel F., L'élection présidentielle française de décembre 1965. — Rochecorbon G., Le « contrôle » de la campagne électorale. — Grosser A. et Dreyfus F. G., La République fédérale d'Allemagne.

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"